

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการศึกษาคือ

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาส
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา
- ๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็น เป็นรูปแบบการแสดงทัศนะหรือสิ่งที่ผู้สื่อสารต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ในสิ่งที่ตนเองกำลังคิด โดยอาจแสดงออกผ่านกระบวนการพูดหรือการเขียน ความคิดเห็นเป็นสิ่งที่ไม่มีถูกหรือผิดสำหรับความคิดเห็นที่เป็นกลางๆ แต่ถ้าหากความคิดเห็นนั้นค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่ง อาจทำให้ความคิดเห็นนั้นกลายเป็นผิดในทัศนะของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกลักษณะหนึ่งที่ผู้สื่อสารต้องการนำเสนอแนวความคิดของตนเอง ซึ่งมักจะคิดอยู่เสมอว่าแนวความคิดนี้อาจมีประโยชน์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจเป็นการแก้ไขสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นด้วยแนวความคิดนี้ แล้วจึงนำเสนอออกไป มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งวิจารณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติ ในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ^๑ สอดคล้องกับความหมายที่ว่า

^๑ ปรียาพรพงศ์ อนุตรโรจน์, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคน แต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้^๗ และยังสอดคล้องกับความหมายที่ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรรั้น เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้^๘ และความเห็น (ทฤษฎี) หมายความว่า ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี ความเข้าใจตามนัยเหตุผลข้อที่เข้ากับ ความเข้าใจของตน หลักการที่เห็นสมควร ข้อที่ถูกต้อง ข้อที่เชิดชูเอาไว้ รวมไปถึงอุดมการณ์ แนวทัศนะในการมองโลกและชีวิต ตลอดจนทัศนคติพื้นฐานที่สืบเนื่องจากการเก็บความเข้าใจ^๙ ซึ่งความหมายเหล่านี้แตกต่างจากความหมายที่ว่า ความคิดเห็น คือ ความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ซึ่งทำให้เกิดความพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด^{๑๐} โดยมีประเด็นที่แตกต่างคือ ความคิดเห็นไม่ได้เป็นเพียงการแสดงทางวาจาตามความเชื่อหรือความรู้สึกของตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบด้วย

ดังนั้นอาจพอที่จะสรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความเชื่อ ความรู้สึก ความเข้าใจของตนเอง ผ่านการพูดหรือการเขียน หรือการแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แต่ความคิดเห็นไม่ได้มีความลึกซึ้งเหมือนกับทัศนคติ และความคิดเห็นมีลักษณะทางอารมณ์ร่วมอยู่ด้วย ซึ่งอาจแสดงปฏิกิริยาทั้งในทางบวกและทางลบได้ หากความคิดเห็นนั้นตรงหรือไม่ตรงกับความคิดเห็นอื่น

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความคิดเห็นของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของความคิดเห็นเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (๒๕๓๒, หน้า ๒๕)	๑. การแสดงออกซึ่งวิจารณ์ญาณต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ๒. มีลักษณะแคบกว่าทัศนคติ ๓. อธิบายเหตุผลเฉพาะ
จำลอง เงินดี, (๒๕๓๔, หน้า ๒)	๑. ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

^๗ จำลอง เงินดี, เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔) หน้า ๒.

^๘ บุญเรียง ขจรศิลป์, วิธีวิจัยการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิษณุพรินตัง, ๒๕๓๔), หน้า ๗๘.

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓๕-๗๓๖.

^{๑๐} ถัดดา กิตติวิภาจ, ความคิดเห็นทางสังคมเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑.

	๒. ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ๓. สังเกตและวัดได้จากการแสดงออก
บุญเรียง ขจรศิลป์, (๒๕๓๔, หน้า ๗๘)	๑. การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ ๒. เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อและความรู้สึก ๓. การวัดความคิดเห็นสามารถเป็นไปได้
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๓๘, หน้า ๗๓๕-๗๓๖)	๑. ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี ที่ตรงกับความเข้าใจของตนเอง ๒. หลักการที่เห็นสมควร อุดมการณ์ ๓. การแสดงออกซึ่งทัศนคติพื้นฐาน
ลัดดา กิตติวิภาค, (๒๕๒๕, หน้า ๑)	๑. ความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ๒. มีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

๒.๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ด้วยการพูด หรือเขียน ภายใต้พื้นฐานของความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น เข้ามาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจซึ่งความคิดเห็นนั้น อาจจะเป็นไปในทางเห็นด้วยเฉย ๆ หรือไม่เห็นด้วยก็ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้าง หรือการแสดงผลสนับสนุน หรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้^{๑๑} สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้^{๑๒} ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดที่ว่า ความคิดเห็น เป็นความพร้อมทางด้านจิตใจที่ตอบสนองต่อบุคคล สถานการณ์ วัตถุและความคิดเห็น โดยมีลักษณะที่คงที่แน่นอน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และมีรูปแบบการตอบสนองอย่างเดียวกัน^{๑๓} โดยมีประเด็นที่แตกต่างคือ

^{๑๑} Hurlock E., *Adolescent Development*, (New York : McGraw-Hill Book, 1995), pp. 145-148.

^{๑๒} สุพัตรา สุภาพ, *สังคมวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๒.

^{๑๓} Luthans Freeman, *Organization Behavioral*, 7th ed., (Singapore : McGraw-Hill, 1995), pp. 609.

ความคิดเห็นในทศนะแรกนั้นเชื่อว่า เป็นความรู้สึกที่ไม่แน่นอน แต่ทศนะหลังเชื่อว่า ความคิดเห็นมีลักษณะคงที่แน่นอน

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นสิ่งที่มีความรู้สึกที่ทั้งแน่นอนและไม่แน่นอน เกิดขึ้นจากคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เช่น ประสบการณ์ เป็นต้น ถูกถ่ายทอดออกมาในลักษณะการพูดหรือการเขียน ซึ่งอาจเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับของผู้อื่นก็ได้

จากการให้แนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็นของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของแนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็นเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เฮอร์ล็อก (Hurlock), (1995, pp.145-148)	๑. เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่แน่นอนและไม่เป็นความจริง ๒. ขึ้นอยู่กับการแสดงออกแบบมีข้ออ้าง ๓. เป็นผลจากการแปรความหมายของข้อเท็จจริง ๔. มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบสำคัญ ๕. ได้รับการยอมรับหรือไม่ก็ได้
สุพัตรา สุภาพ, (๒๕๔๕, หน้า ๑๓๒)	๑. แสดงออกโดยการพูดหรือการเขียน ๒. อาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ ๓. ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้
ลูธาน ฟรีแมน (Luthans Freeman), (1995, pp.609)	๑. ความพร้อมทางด้านจิตใจในการแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อม ๒. มีลักษณะคงที่แน่นอน ๓. มีผลมาจากการเรียนรู้และมีการตอบสนองอย่างเดียวกัน

๑) ลักษณะของความคิดเห็น

ความคิดเห็นมีลักษณะที่เป็นการแสดงออกถึงแนวความคิดและทัศนคติ ที่ได้รับรู้มาจากประสบการณ์ต่างๆ แล้วจึงกลั่นกรองถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้สึกนึกคิด ผ่านการพูดและการเขียน ซึ่งความคิดเห็นนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป มีนักวิชาการได้ให้ทศนะเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็นไว้มากมาย ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ทศนะเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็นไว้ว่า ลักษณะของความคิดเห็นจะเป็น ๒ มิติ คล้ายๆ กับวัตถุ ซึ่งเป็นมิติความกว้างและมิติความยาว ลักษณะของความคิดเห็นจะประกอบด้วยมิติที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ทิศทางมีอยู่ ๒ ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ดี ชอบหรือพึงพอใจ ส่วนทางลบ ก็เป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบและไม่พึงพอใจ

๒. ความเข้มข้นมีอยู่ ๒ ขนาด คือ ความเข้มข้นมาก และความเข้มข้นน้อย เช่น บางคนมีความรู้สึกชอบสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีท่าทีไฝต่ำมากๆ ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น^{๑๔} ซึ่งแตกต่างจากลักษณะความคิดเห็นที่ว่า ความคิดเห็นมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ความคิดเห็น คือ ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความคิดเห็น คือ การแสดงออกแห่งภาพทางสมองทางจิตเกี่ยวกับ วัตถุ ปัจเจกชน และสถานการณ์ต่างๆ

๒. ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด หากเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์

๓. ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลควรประพฤติ หรือแสดงปฏิกิริยาในอาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกชน วัตถุ หรือสถานการณ์ต่างๆ^{๑๕}

โดยมีประเด็นที่แตกต่างคือ ความคิดเห็นในลักษณะแรก เป็นความคิดเห็นที่เป็นทางบวกและทางลบ และมีความเข้มข้นมากและเข้มข้นน้อย ซึ่งในทัศนะหลังเห็นว่า ความเห็นมีลักษณะที่เป็นความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นมีลักษณะที่เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคิดเห็นนั้น ซึ่งบางครั้งอาจมีลักษณะความเข้มข้นที่แตกต่างกันออกไป เพราะความคิดเห็นนั้นเกี่ยวข้องกับระบบจิตและประสาท ที่ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ซึ่งมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อสนองต่อสิ่งเร้านั้น

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็นของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของแนวคิดลักษณะของความคิดเห็นเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สงวน สุทธิเลิศอรุณ, (๒๕๒๙, หน้า ๕๒)	๑.ความคิดเห็นในทางบวกและทางลบ ๒. มีความเข้มข้นที่แตกต่างกัน
นวม สงวนทรัพย์, (๒๕๓๕, หน้า ๗๗)	๑.เป็นความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท ๒.ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด

^{๑๔} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๙), หน้า ๙๒.

^{๑๕} นวม สงวนทรัพย์, **สารัตถจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮ้า, ๒๕๓๕), หน้า ๗๗.

	๓. กระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาออกมา
--	--------------------------------------

๒) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่มีสิ่งที่มากระตุ้นให้ความคิดเห็นเกิดขึ้นมา ซึ่งสิ่งนั้นเรียกว่า ปัจจัย ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไปก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคิดเห็น มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นไว้มากมาย ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นไว้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นได้แก่^{๑๖}

๑) การจูงใจทางร่างกาย ความคิดเห็นและทัศนคติของคนเกิดได้จากความต้องการให้ได้รับสิ่งต่างๆ ความต้องการทางด้านร่างกายซึ่งถ้าความคิดเห็นนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของร่างกายได้ดีความคิดเห็นและทัศนคติก็จะออกมาในลักษณะทางบวกและในทางกลับกันหากโอกาสตอบสนองความต้องการของร่างกายไม่ดีลักษณะของความคิดเห็นนั้นจะออกมาในลักษณะทางลบ

๒) ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นและทัศนคติส่วนมากจะอยู่บนพื้นฐานของการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นบางส่วนจะไปสร้างทัศนคติและความคิดเห็นได้

๓) การเกี่ยวข้องกับกลุ่ม ทัศนคติและความคิดเห็นบางอย่างจะมาจากกลุ่มโดยที่สมาชิกของกลุ่มจะแสดงออกมาเพื่อให้กลุ่มของตนเองอยู่รอดหรือสามารถดำรงอยู่และมีการพัฒนาตลอดทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกให้ได้มากที่สุดครอบครัวกลุ่มเพื่อนกลุ่มนักเรียนกลุ่มกีฬาชมรมต่างๆ บางทีอาจมีการถ่ายทอดข้อมูลจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งของกลุ่มแล้วทำให้เกิดทัศนคติและความคิดเห็นได้เช่นกัน

๔) ประสบการณ์ ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดย่อมมีส่วนทำให้บุคคลนั้นมีความคิดเห็นและทัศนคติได้มาก

๕) ปัจจัยอื่นๆ เช่น เพศของผู้แสดงความคิดเห็นและทัศนคติเวลาของการแสดงความคิดเห็นคือคนเราเมื่ออยู่ในสถานการณ์หนึ่งก็จะมีความคิดเห็นแบบหนึ่งถ้าอยู่ในสถานการณ์หนึ่งความคิดเห็นก็อาจเปลี่ยนไปเป็นอีกแบบหนึ่งไม่เหมือนเดิมโดยที่ความคิดเห็นและทัศนคติที่เกิดขึ้นนั้นมิได้มาจากทุกปัจจัย แต่จะมาจากหลายๆปัจจัยแล้วแต่ส่วนไหนมีมากกว่ากันซึ่งสามารถดูได้จากความคิดเห็นหรือทัศนคตินั้น

สอดคล้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักวิชาการที่ว่า^{๑๗}

๑. ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระคืออวัยวะต่างๆของบุคคลที่ใช้รับรู้ความผิดปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัสซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นไม่ดีของบุคคลภายนอก

๒. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคลคือบุคคลได้ประสบกับเหตุการณ์ด้วยตนเองการกระทำด้วยตนเองหรือได้พบเห็นทำให้บุคคลมีความพึงใจและเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

^{๑๖} ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารงานบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖๖.

^{๑๗} Oskamp, S. *Attitude and Opinion*, (New Jersey : Prentice-Hall inc, 1977), pp. 119 - 133.

อิทธิพลของผู้ปกครองคือเมื่อเป็นเด็กผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มากซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของเด็กด้วย

๓. ทศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือเมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคมดังนั้นความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อนกลุ่มอ้างอิงหรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียนหน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนกันหรือแตกต่างกันย่อมจะมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย

๔. สื่อมวลชนหรือสื่อต่างๆที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ดังนั้นสื่อเหล่านี้ซึ่งได้แก่วิทยุโทรทัศน์หนังสือพิมพ์นิตยสารวารสารจึงเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความคิดเห็นของบุคคล

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ความคิดเห็นว่ามีมูลเหตุหรือปัจจัยอยู่ ๒ ประการคือ^{๑๘}

๑. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของบุคคลหมู่คณะเรื่องราวต่างๆหรือสถานการณ์ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็นความคุ้นเคยอาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรงและการได้ยินได้ฟังได้เห็นรูปถ่ายหรืออ่านจากหนังสือโดยไม่ได้พบเห็นของจริงถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

๒. ระบบค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยมเนื่องมาจากกลุ่มคนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยมไม่เหมือนกันคนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นในสิ่งต่างๆแตกต่างกัน

สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นสามารถสรุปได้ดังนี้^{๑๙}

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

๑.๑ ระดับการศึกษาการศึกษาที่มีอิทธิพลมากต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นเพราะการศึกษาจะทำให้บุคคลนั้นๆมีความรู้เรื่องต่างๆเพิ่มมากขึ้นดังนั้นคนที่มีความรู้มากก็จะมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆอย่างมีเหตุผล

๑.๒ ความเชื่อหมายถึงความรู้สึกลึกซึ้งของบุคคลในการยอมรับต่อสิ่งต่างๆซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปเช่นความเชื่อในการนับถือศาสนา เป็นต้น

๑.๓ สถานภาพทางสังคมหมายถึงสิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่นและต่อสังคมหรือกลุ่มเป็นส่วนรวม

๑.๔ ประสบการณ์เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของงานซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความคิดเห็น

๒. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

๒.๑ การอบรมของครอบครัวหมายถึงการที่พ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวสั่งสอนโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนหรือรับเอาระเบียบวิธีกฎเกณฑ์ค่านิยมต่างๆที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น

^{๑๘} Foster, C.R., *Psychology for Life Adjustment*, (Chicago : American Technical Society, 1952), p. 119.

^{๑๙} รัชณี พิทักษ์ญาติ, “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองชลบุรี”, *การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

๒.๒ กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมากเพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้นและในที่สุดก็มักจะมีความคิดเห็นคล้อยตามไปกับกลุ่มและสังคมนั้นด้วย

๒.๓ สื่อมวลชนได้แกหนังสือพิมพ์วิทยุโทรทัศน์เป็นต้นสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคลเพราะเป็นสิ่งที่สร้างความคิดทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นนั้นเกิดขึ้นทั้งจากแรงจูงใจทางด้านร่างกาย ประสบการณ์ การรับข้อมูลข่าวสาร กลุ่ม ความเชื่อทางศาสนา เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเหตุจูงใจให้เกิดความคิดเห็นได้ทั้งสิ้น ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นพร้อมกันหลายๆ ปัจจัย แต่หากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งมีความพร้อม ความคิดเห็นก็จะเกิดขึ้นได้ซึ่งบางครั้งความคิดเห็นนั้นๆ อาจถูกหรือผิดในทัศนะของผู้อื่น และอาจได้รับการยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ได้ แต่ความคิดเห็นก็ได้เกิดขึ้นและถูกถ่ายทอดแล้ว

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของแนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๒, หน้า ๑๖๖)	๑. การจูงใจทางร่างกาย ๒. ข้อมูลข่าวสาร ๓. การเกี่ยวข้องกับกลุ่ม ๔. ประสบการณ์ ๕. ปัจจัยส่วนบุคคล
ออสแคมป์, (Oskamp), (1977, pp. 119 – 133)	๑. ปัจจัยทางพันธุกรรม ๒. ประสบการณ์ ๓. ทักษะและความคิดเห็นของกลุ่ม ๔. สื่อมวลชนหรือสื่อต่างๆ
ฟอสเตอร์ (Foster), (1952, p. 119)	๑. ประสบการณ์ ๒. ค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยม
รัชนี พิทักษ์ญาติ, (๒๕๔๖, หน้า ๒๐)	๑. ปัจจัยส่วนบุคคล ๒. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

๓) การวัดความคิดเห็น

ความคิดเห็น ถึงแม้ว่าจะเป็นนามธรรม แต่เมื่อได้แสดงออกมาแล้วบางครั้งอาจกลายเป็นนามธรรมธรรมได้ เพราะความคิดเห็นนั้นได้รับการสนับสนุนและถูกนำไปปฏิบัติ ซึ่งคุณภาพของความ

คิดเห็นนั้นจะมีคุณภาพมากน้อยแค่ไหนนั้นสามารถที่จะวัดได้ มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็นไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็นไว้ว่า การวัดความคิดเห็นมี ๔ วิธี ได้แก่^{๒๐}

๑. การใช้วิธีการกึ่งสะท้อนภาพ เช่นการใช้ผู้ถูกศึกษาบรรยายภาพที่มองเห็นไม่ชัดเจนหรือใช้เติมคำหรือข้อความหรือให้พูดคำใดคำหนึ่งที่นึกขึ้นได้ทันทีหลังจากที่เสนอคำที่ต้องการวัด

๒. ผลการทำแบบทดสอบแบบปรนัย คือการเลือกคำตอบจากแบบทดสอบแบบปรนัยในตัวเลือกที่ไม่ถูกต้องและแสดงถึงความลำเอียงในเรื่องนั้นโดยจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ด้วย

๓. การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย เนื่องจากว่าขณะที่ร่างกายเกิดอารมณ์จะมีปฏิกิริยาของร่างกายที่สามารถวัดได้เช่นการใช้เครื่องวัดการตอบสนองของผิวหนังการวัดจากอัตราการเต้นของหัวใจการบีบตัวของหลอดเลือดการหดและการขยายตัวของม่านตาสิ่งเหล่านี้จะทำให้รู้ถึงความเข้มข้นของทัศนคติแต่ไม่สามารถบอกทิศทางว่าเป็นไปในทางลบหรือทางบวก

๔. การวัดด้วยการแสดงออกทางใบหน้า แบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็นอาการของปากกล่าวคือถ้าริมฝีปากโค้งขึ้นก็แสดงว่ามีความเห็นด้วยถ้าริมฝีปากอยู่ในระดับแนวราบหรือปกติแสดงว่าไม่แสดงความคิดเห็นหรือไม่แน่ใจแต่ถ้าริมฝีปากโค้งลงล่างแสดงให้เห็นว่าไม่เห็นด้วย

และยังมีนักวิชาการที่ได้สรุปวิธีวัดความคิดเห็นไว้อีกว่า มาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่ใช้กันอยู่แพร่หลายมี ๔ วิธีคือ^{๒๑}

๑. วิธีของเธอร์สตัน (Thuston's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (equal-appearing intervals)

๒. วิธีของกัตต์แมน (Guttman's Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกันและสามารถจัดอันดับของทัศนคติสูง-ต่ำแบบเปรียบเทียบกันและกันได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้และแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น

๓. วิธีจำแนกแบบเอสดีเอสเกล (Semantic Differential Scale : S-D Scale) เป็นวิธีการวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นโดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (Bipolar Adjective) เช่นดี-เลว, ขยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น

๔. วิธีของไลเคิร์ท (Likert's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมแพร่หลายเพราะว่าเป็นวิธีสร้างมาตราวัดที่ง่ายประหยัดเวลาผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางชอบหรือไม่ชอบโดยจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก ๔ หรือ ๕ คำตอบและให้คะแนน ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ หรือ +๒, +๑, ๐, -๑, -๒ ตามลำดับ

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า วิธีวัดความคิดเห็นนั้นมีทั้งแบบที่ใช้การสังเกตพฤติกรรม เช่น ปฏิกิริยาของร่างกาย ใบหน้า ริมฝีปาก เป็นต้น และการใช้สถิติในการวัดความคิดเห็น ซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านี้เหมาะกับบริบทใดบริบทหนึ่งในการที่จะวัดความคิดเห็น และสามารถเลือกใช้ให้ตรงกับ

^{๒๐} นีออน กลันรัตน์, **จิตวิทยาเบื้องต้น**, (ขอนแก่น : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๒๑} พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, **การวัดทัศนคติ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๓.

บริบทนั้นๆ ได้ด้วยซึ่งรูปแบบวิธีการวัดเหล่านี้อาจได้ผลที่ตรงหรือไม่ตรงตามความเป็นจริงก็ได้ เพราะความคิดเห็นเป็นนามธรรมและขึ้นอยู่กับสถานการณ์การให้ความคิดเห็นในช่วงเวลานั้นๆ ด้วย

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็นของนักวิชาการและผลการศึกษาของ นักวิชาการต่างๆผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของการวัดความคิดเห็นเพื่อใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่ เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษากับการวัดความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
นีออน กลิ่นรัตน์ (๒๕๒๕, หน้า ๑๕-๑๖)	๑. การใช้วิธีการกึ่งสะท้อนภาพ ๒. ผลการทำแบบทดสอบแบบปรนัย ๓. การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย ๔. การวัดด้วยการแสดงออกทางใบหน้า
พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, (๒๕๓๑, หน้า ๓)	๑. วิธีของเธอร์สโตน (การสร้างมาตรวัดออกเป็น ปริมาณแล้วจึงเปรียบเทียบ) ๒. วิธีของกัตต์แมน (การเปรียบเทียบ) ๓. วิธีจำแนกแบบเอสดีสเกล (ค่าที่มีความหมายตรงกัน ข้าม) ๔. วิธีของไลเคิร์ท (การจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ (Rating Scale))

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนา โดยความหมายทั่วไปแล้วหมายถึงการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพ หนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบระเบียบ การพัฒนาไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นการ เปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปที่ดูเหมือนจะไม่มี ความก้าวหน้า ก็ถือว่าเป็นการพัฒนาเช่นกัน แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนานั้นถูกคิดค้นโดย นักวิชาการมาอย่างยาวนานและได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทาง ในการวิจัย ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายการพัฒนา

การพัฒนา เป็นการทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในเรื่องต่างๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาประเทศ เป็นต้น คือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น มีความก้าวหน้า สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการ ของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพที่น่าพึงพอใจ มีนักวิชาการได้กล่าวถึง ความหมายของการพัฒนาไว้มากมายหลากหลายทัศนะ ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าโดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่เรียกว่าการพัฒนาขณะเดียวกันการพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้นแต่หมายรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย^{๒๒} สอดคล้องกับความหมายที่ว่า การพัฒนาหมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษ สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วยความต้องการทั้งหมดนี้เรียกว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพชีวิต” เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น แต่อยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^{๒๓} และยังสอดคล้องกับความหมายที่ว่า การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change)^{๒๔} ซึ่งแตกต่างจากความหมายการพัฒนาที่ว่า การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (qualitative changes) ส่วนการแปลงรูป (transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำการ (environmental changes) ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณเช่นการคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้าแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟและค่อยๆปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆการเปลี่ยนแปลงจากรถม้ามาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์หรือเครื่องบินจนเป็นจรวดก็ตึ้นนับได้ว่าเป็นการพัฒนา^{๒๕} และยังแตกต่างจากแนวคิดที่ว่า การพัฒนา หมายถึง ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นอย่างมีเป้าหมายด้วยวิธีการที่มีระบบ เพื่อขจัดความด้อยพัฒนาให้หมดไปจากสังคมซึ่งเป็นการแก้ปัญหาและนำไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า จุดประสงค์หลักของการพัฒนาอยู่ที่มนุษย์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของมนุษย์ให้ดีขึ้น เพื่อให้มนุษย์ได้รู้จักนำความรู้ความสามารถของตนไปพัฒนาสังคมและประเทศอีกต่อหนึ่ง ดังนั้น ผู้ที่มีภาระหน้าที่สำคัญในการพัฒนาจึงได้แก่ประชาชนแต่ละคน ในครอบครัวทุกครอบครัว ชุมชน องค์กรของรัฐ องค์กรของเอกชน สื่อมวลชน นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป เพื่อก้าวไปสู่สังคมที่เป็นสุข^{๒๖} โดยมีประเด็นที่แตกต่างคือ

^{๒๒} ส. ศิวรักษ์, ศาสนากับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๑๙), หน้า ๘-๕๑.

^{๒๓} วิทยากร เชียงกุล, การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉบับแรก, ๒๕๒๗), หน้า ๑๓.

^{๒๔} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕.

^{๒๕} อมร รักษาสัตย์ และ ชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ), ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๒-๘.

^{๒๖} สำราญ จุช่วย, การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

การพัฒนาไม่ได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงสภาพหรือรูปลักษณ์เท่านั้น แต่ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบด้วยและยังเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของมนุษย์ให้ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนาต่างๆ เหล่านี้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนาเพื่อก้าวไปสู่สังคมที่เป็นสุข

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่าการพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนและกำหนดทิศทางเอาไว้ล่วงหน้าโดยการเปลี่ยนเปลี่ยนนั้นเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยการเปลี่ยนเปลี่ยนนั้นไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงแค่สภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบด้วย

จากการให้ความหมายการพัฒนาและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของการพัฒนาเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนา

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ส. ศิวลักษณ์, (๒๕๑๙, หน้า ๘-๕๑)	๑. การเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผน กำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า ๒. เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ๓. การเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชน
วิทยากร เชียงกุล, (๒๕๒๗, หน้า ๑๗-๑๘)	๑. การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ๒. เกิดขึ้นเมื่อได้รับการตอบสนองทางวัตถุ
สัญญา สัญญาวิวัฒน์, (๒๕๒๖, หน้า ๕)	๑. การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง ๒. มีการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้า
อมร รักษาสัตย์ และ ชัตติยา กรรณสูต, (๒๕๑๕, หน้า ๒-๘)	๑. การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการในด้านคุณภาพ ๒. การแปลงรูปเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำการ
สำราญ จุช่วย, (๒๕๕๔, หน้า ๑)	๑. เป็นวิธีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ๒. จุดประสงค์หลักอยู่ที่มนุษย์ ๓. มีผู้เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนในการพัฒนา

๒.๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลงกล่าวคือ การพัฒนาหมายถึงกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้วคือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า มีนักวิชาการที่ได้ให้แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา เป็นแนวคิดเชิงปทัศฐาน ซึ่งการพัฒนานั้นๆ ได้กระทำขึ้นโดยใช้ค่านิยมเป็นพื้นฐาน และการพัฒนากระบวนการเป้าประสงค์^{๒๗} ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดการพัฒนาที่ว่า การพัฒนา คือ การคุ้มครอง การเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมประการหนึ่ง การสร้างสรรค์สิ่งที่ดีที่สุดในที่ที่เราต้องการให้เกิดขึ้นในปริมาณที่เพียงพอ^{๒๘} และแนวคิดทั้งสองนี้ยังแตกต่างจากแนวคิดที่ว่า การพัฒนา คือ ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่น การพัฒนาหน่วยงาน ชุมชนหรือประเทศ คือ การทำให้สิ่งเหล่านั้นดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้ดียิ่งขึ้นหรือ อาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง^{๒๙} และนอกจากนี้ยังแตกต่างกับแนวคิดที่ว่า การพัฒนา เป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ ฉะนั้นหากได้รับการพัฒนาจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่าเป็นการพัฒนาที่ดีหรือเป็นชีวิตที่สมบูรณ์^{๓๐} โดยมีประเด็นที่แตกต่างคือ การพัฒนาไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพให้เหมาะสมอย่างเพียงพอ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งและเป็นการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

ดังนั้นพอที่จะสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ความก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน ให้ดียิ่งขึ้น โดยมีกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงตามแผนงานที่กำหนดไว้ และมีความเหมาะสม ถูกต้อง

จากการให้แนวคิดการพัฒนาและผลการศึกษานักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของการพัฒนาเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลโหม่งคำอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เอ็ดเวิร์ด ดับบลิว ไวเนอร์ (Edward W. Weiner), (1970, pp. 4-8)	๑.แนวคิดเชิงปทัศฐาน ๒. ใช้ค่านิยมเป็นพื้นฐานเพื่อการพัฒนากระบวนการเป้าประสงค์
พระธรรมญาณมุนี, (๒๕๒๓, หน้า ๒๙)	๑. การเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ๒. การสร้างสรรค์สิ่งที่ดีที่สุดในที่ที่เราต้องการให้เกิดขึ้นในปริมาณที่เพียงพอ

^{๒๗} Edward W. Weiner, *The Elements of development Administration*, (Tennessee : Kingsport Press, 1970), pp.4-8.

^{๒๘} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย ธมฺมทินฺโน), “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น”, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการและผู้นำประจำปี ๒๕๒๓ อำเภอท่าวัน จังหวัดชลบุรี, หน้า๒๙.

^{๒๙} สนธยา พลศรี, *ทฤษฎีและหลักการพัฒนารวมชน*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า๓.

^{๓๐} สมพร เทพสิทธิธา, *การพัฒนาแบบยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓.

สนธยา พลศรี, (๒๕๓๓, หน้า ๓)	๑. ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป ๒. เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ ๓. เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง
สมพร เทพสิทธา, (๒๕๓๖, หน้า ๓)	การทำให้ดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

๑) ลักษณะการพัฒนา

การพัฒนามีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทของสถานการณ์ของการพัฒนา ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะสัมพันธ์กับเศรษฐกิจและสังคมด้วย มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการพัฒนาไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนาเป็นระดับของการเติบโตของความเป็นอิสระในระบบทางสังคม คือมีความสามารถในการเลือกทางเลือกต่างๆ ซึ่งนักวิชาการได้เสนอว่า^{๓๑)}

๑. ความเจริญเติบโตทำให้เกิดเอกภาพในระบบทางสังคม และระบบทางสังคมนั้นจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งแวดล้อม

๒. การพัฒนานั้นจะต้องย้าคุณค่าของภาระหน้าที่ นั่นคือการเพิ่มประสิทธิภาพ การลดค่าการพัฒนากลไกการผลิตของการบริการของรัฐ

๓. การพัฒนานั้นคือการเน้นความยุติธรรม คุณค่าของเสรีภาพ ความเท่าเทียมกัน การเปลี่ยนแปลง หรือแม้แต่การปฏิวัติ

๔. การเสาะแสวงหาแนวทางระบบโครงสร้างของระบบสังคม

๕. การพัฒนานั้นแตกต่างในระดับของความแตกต่างกันซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการได้รับความเป็นอิสระภาพ คือการพัฒนาเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเลือกหรือไม่เลือก ในการเพิ่มผลผลิตหรือการเพิ่มรายได้ต่อหัว

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า การพัฒนานั้นมีลักษณะที่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบโครงสร้างทางสังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้ดีขึ้นในเรื่องของต่างๆ ที่เน้นในเรื่องของคุณธรรมและความเสมอภาคเป็นหลัก

จากการให้แนวคิดลักษณะการพัฒนาของนักวิชาการผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักรูปแบบของการพัฒนาเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๘ ดังต่อไปนี้

^{๓๑)} R.K. Sapru, Development and Development Administration, (Panjab :Mohinda Capital Publishers, 1977), pp.4-5.

ตารางที่ ๒.๘ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการพัฒนา

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
อาร์เค ซาพรู (R.K. Sapru), (1977, pp. 4-5)	๑. เกิดเอกภาพทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ๒. การย้ายคุณค่าของภาระหน้าที่ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพ การลดค่า เป็นต้น ๓. การเน้นความยุติธรรม คุณค่าของเสรีภาพ ความเท่าเทียมกัน การเปลี่ยนแปลง หรือแม้แต่การปฏิวัติ ๔. การสร้างโครงสร้างระบบสังคม ๕. เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเลือกหรือไม่เลือก

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการสร้างแนวทางในการส่งเสริม ปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นจากเดิม เพื่อให้การใช้ชีวิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต เป็นระดับของการใช้ชีวิตทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สิ่งแวดล้อม และสังคม ในสภาพในสภาพหนึ่งที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ลักษณะของภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมในพื้นที่นั้นๆ คุณภาพชีวิตจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่นั้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้มากมาย ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตหมายถึงสภาพการดำรงชีวิตในสังคมที่เจ้าของชีวิตมีความพึงพอใจในช่วงเวลาหนึ่งและความพึงพอใจนี้สามารถวัดหรือประเมินได้ทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุประสงค์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในช่วงเวลานั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของส่วนตัวหรือของสังคมก็ตาม^{๓๒} สอดคล้องกับความหมายของคุณภาพชีวิตที่ว่า หมายถึงความพึงพอใจอันเกิดจากการได้รับการตอบสนองทางจิตใจและสังคม ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค และยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของสังคมในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในสังคมด้วย^{๓๓} สอดคล้องกับความหมายที่ว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผนวัฒนธรรมที่ดีงาม ตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมทั่วไป และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๓๔} และยังสอดคล้องกับความหมายที่ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง

^{๓๒} สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมักรการ, รายงานวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทยเปรียบเทียบระหว่างเมืองกับชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๕.

^{๓๓} Sharma R.C., Population and social economic development, (New-Delhi :Dhapatrai & Son INDEA,1975), p.109.

^{๓๔} ศิริ ฮามสุโพธิ์, ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๕๓.

การรับรู้ความรู้สึกของบุคคลจากประสบการณ์ที่มีต่อสภาวะของตนเองในเรื่องของการมีระดับชีวิตที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจทั้งร่างกายและจิตใจ^{๓๕} ซึ่งแตกต่างจากความหมายที่ว่า คุณภาพชีวิต คือ เป็นชีวิตที่มีคุณภาพ เป็นชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการ และบุคคลนั้นสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตได้อย่างสงบตามอัตภาพ^{๓๖} โดยมีประเด็นที่แตกต่างคือ คุณภาพชีวิต ไม่เพียงแต่เป็นการสนองตอบต่อความต้องการทางร่างกายเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการใช้ชีวิตให้อยู่รอด อย่างมีหลักการและแก้ไขปัญหาในการใช้ชีวิตด้วย

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต เป็นปรากฏการณ์หนึ่ง que แสดงถึงความพึงพอใจของ บุคคลในการใช้ชีวิตทั้งในด้านจิตใจและสังคม มีความสุข มีความพึงพอใจทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งอาจวัดหรือประเมินได้ด้วยตัวชี้วัดคุณภาพต่างๆ ในหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท มีแนวปฏิบัติใน การพัฒนาฝึกฝนและพัฒนาตนโดยมีความมุ่งหมายให้ผู้ฝึกฝนพัฒนานั้น ได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติกล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การรู้จักปฏิบัติตนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเรียกว่าความสำรวมอินทรีย์^{๓๗}ทั้งหลาย มีสำรวมตา สำรวมหู สำรวมจมูก สำรวมลิ้น สำรวมกาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีลคือเจตนางดเว้นจากความชั่วทางกายและเจตนางดเว้น จากความชั่วทางวาจา เรียกว่าพัฒนาด้านความประพฤติหรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดีอันเป็นช่องทาง ให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม อย่างน้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็น พฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล^{๓๘}

จากการให้ความหมายคุณภาพชีวิตของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของคุณภาพชีวิตเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๙ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๙ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของคุณภาพชีวิต

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมักรการ, (๒๕๓๔, หน้า ๑๕)	๑. ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตในช่วงเวลาหนึ่ง ๒. สามารถวัดและประเมินได้
ชาร์มา (Sharma R.C.), (1975, p. 109)	๑. ความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับการตอบสนอง ทางด้านจิตใจและสังคม ๒. ความสามารถของคนในสังคมที่สามารถสนองตอบ ความต้องการของผู้อื่นได้

^{๓๕} อัจฉริยาภรณ์ สุพิชญ์, “คุณภาพชีวิตและการสนับสนุนทางสังคมของผู้ที่เป็นจิตเภท”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖) หน้า ๒๑.

^{๓๖} สุมน อมรวิวัฒน์, การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒) (อิดสำเนา)

^{๓๗} ม.มู. (ไทย) ๑๒/๔๕๕/๔๒๑.

^{๓๘} พระธรรมปลูก (ป.อ.ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๘.

ศิริ ฮามสุโพธิ์, (๒๕๔๓, หน้า ๕๓)	๑. การตอบสนองต่อความต้องการในชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสม ๒. พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีแห่งสังคม
อัจฉริยาภรณ์ สุพิชญ์, (๒๕๔๖, หน้า ๒๑)	การรับรู้ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาวะของตนเองในเรื่องของการมีระดับชีวิตที่ดี
สุนน อมรวิวัฒน์, (๒๕๔๒, อัดสำเนา)	๑. เป็นชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการ ๒. สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตได้

๒.๓.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต เป็นการสร้างภาพลักษณ์ในการใช้ชีวิตให้มีความสุข มีความสงบ ใช้ชีวิตในรูปแบบที่มีความพึงพอใจสูงสุด คุณภาพชีวิตที่ดีจะไม่สามารถวัดด้วยปัจจัยทางการเงิน แต่วัดด้วยความรู้สึกที่มีความสุขในการใช้ชีวิต จึงจะถือว่าเป็นคุณภาพชีวิตที่ดี มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อสถานะของตนเอง อันบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและระบบคุณค่าในชีวิต รวมทั้งเป้าหมาย ความคาดหวัง กฎเกณฑ์ และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย^{๓๙} สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคลสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ซึ่งดูได้จากรายได้ของครอบครัวที่พอเพียงแก่การดำรงชีพขั้นต้น การมีงานทำที่เพียงพอแก่การยังชีพ การศึกษาและอัตราการเรียนรู้ หนังสือของประชาชน โอกาสการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ^{๔๐}

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตมีหน่วยวิเคราะห์ที่เป็นทั้งระดับปัจเจกบุคคลระดับครอบครัว ระดับชุมชน และสังคม การดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสุขมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อม และสังคมได้ ขณะเดียวกันสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น สภาพแวดล้อม จึงเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีระดับคุณภาพชีวิตดีหรือไม่เพียงใด การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนานั้นต้องรู้จักวิธีคุ้มครองรักษาอินทรีย์ รู้จักประมาณในการบริโภค และรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร^{๔๑} เป็นต้น

^{๓๙} องค์การอนามัยโลก (WHO), The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): position paper from the World Health Organization, (Social Science and Medicine, 1995), pp. 41 : 1403-1409.

^{๔๐} สุวดี อานวนษ์วิวัฒน์, “คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงศรีจำกัดมหาชนศึกษาเฉพาะกรณี: พนักงานสินเชื่อฝ่ายสินเชื่อสาขากลาง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๔).

^{๔๑} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๗/๖๐.

เพื่อทำตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะถ้ายังไม่สิ้นกิเลสอาสวะ มนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาตน จนกระทั่งบรรลุถึงปรมาตมประโยชน์^{๔๒} คือประโยชน์อันสูงสุดคือความสุขในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

จากการให้แนวคิดและทฤษฎีคุณภาพชีวิตของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการ ต่างๆผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของคุณภาพชีวิตเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๐ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๐ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีคุณภาพชีวิต

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
องค์การอนามัยโลก, (1995, pp. 41 : 1403-1409)	๑. การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อสถานะของตนเอง ๒. บ่งบอกถึงวัฒนธรรมและระบบคุณค่าในชีวิต
สุวดี อานวนงษ์วิวัฒน์, (๒๕๔๔)	๑. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้ ๒. สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ๓. ใช้ศักยภาพของตนเองในการพัฒนาตนเองและสังคม

๑) องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงปรารถนา แต่การที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบมากมายและแต่ละองค์ประกอบนั้นก็มีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไปตามทัศนะของแต่ละบุคคล หรือแต่ละสังคม มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตมี ๓ ประการ คือ^{๔๓}

๑. องค์ประกอบด้านกายภาพ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านมลภาวะและที่อยู่อาศัย

๒. องค์ประกอบด้านสังคม ได้แก่ ปัจจัยทางการศึกษา สุขภาพอนามัย ความมั่นคงของครอบครัว

๓. องค์ประกอบทางจิตวิทยา ได้แก่ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ความสำเร็จ ความผิดหวัง และความคับข้องใจในชีวิต

สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่ว่า คุณภาพชีวิตประกอบด้วย^{๔๔}

^{๔๒} พ.ร.บ. (ไทย) ๓๐/๖๗๓/๓๓๓.

^{๔๓} Campbell and Roger, *The Quality of Life*, (Newyork : Russell Sage, 1976), pp. 117-124.

^{๔๔} วิภาพร มาพบสุข, *การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

๑. บุคคลนั้นมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าที่สวมใส่ สุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมือง

๒. ความพึงพอใจต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลจะต้องมีลักษณะเหล่านี้

๒.๑ ค่านิยมที่เหมาะสมกลมกลืนกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม

๒.๒ มีความสมดุลระหว่างความปรารถนาและความเป็นไปได้

๒.๓ มีความมุ่งหมายของชีวิต เช่น มีแนวความคิด หลักปรัชญาในการดำรงชีวิต

๒.๔ มีชีวิตที่กลมกลืนกับครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ซึ่งมีความจำเป็นพื้นฐาน อาทิเช่น เพื่อให้การดำรงชีวิตสามารถอยู่รอดได้ ภายใต้สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วย

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักขององค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
แคมเบลล์ และ โรเจอร์ (Cambell and Roger), (1976, pp. 117-124)	๑. องค์ประกอบด้านกายภาพ ๒. องค์ประกอบด้านสังคม ๓. องค์ประกอบทางจิตวิทยา
วิภาพร มาพบสุข, (๒๕๔๕, หน้า ๙)	๑. มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ๒. มีความพึงพอใจต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

๒) การประเมินคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมนุษย์ทุกคน การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นในขั้นแรกต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานในเรื่องของปัจจัย ๔ ก่อน คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งคุณภาพชีวิตสามารถที่จะประเมินได้ด้วยวิธีการต่างๆ มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ว่า การประเมินชีวิต มี ๓ ลักษณะ คือ^{๔๕}

๑. ประเมินคุณภาพชีวิตแบบเชิงปริมาณโดยผู้อื่น และให้ค่าออกมาเป็นคะแนน

^{๔๕} Streumbert, อังโน เพ็ญศรี รักขังค์, “สุขสำบาย : คุณภาพชีวิตผู้หญิงพิการวัยกลางคนชาวอีสาน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙), หน้า ๗๕.

๒. ประเมินคุณภาพชีวิตเชิงปริมาณโดยการใช้อนุกรมวิธีแบบจิตวิสัย เป็นการประเมินโดยตนเองตามความหมายประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน เช่น ความพึงพอใจในชีวิต ความสุขในชีวิต โดยประเมินค่าออกมาเป็นคะแนน

๓. ประเมินคุณภาพชีวิตแบบเชิงคุณภาพทางจิตวิสัย เป็นการประเมินตนเองในลักษณะบรรยายบอกกล่าวเล่าสภาพที่เป็นอยู่ หรือความคิดเห็นและการรับรู้ของแต่ละบุคคล

สอดคล้องกับนักวิชาการที่ให้แนวคิดการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ว่า การประเมินคุณภาพชีวิตคนพิการมี ๒ ลักษณะ คือ^{๔๖}

๑. การประเมินคุณภาพชีวิตเชิงจิตวิสัย โดยการให้คนพิการประเมินตนเองที่มีต่อสภาพการดำรงชีวิต ทั้งร่างกาย สังคม ออกมาเป็นคะแนน

๒. การประเมินเชิงภววิสัย เป็นการประเมินโดยผู้วิจัยที่มีผลต่อสภาพการดำรงชีวิตของผู้พิการจากการสัมภาษณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ออกมาเป็นคะแนน

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพชีวิตนั้น เป็นการประเมินให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลว่าเป็นอย่างไร หากคุณภาพชีวิตยังไม่ได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ก็อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกลับมาพัฒนาปัจจัยคุณภาพชีวิตในด้านนั้นๆ ด้วย

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพชีวิตของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของการประเมินคุณภาพชีวิตเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๒ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพชีวิต

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สเตริมเบิร์ต (Streumbert) อ้างใน เพ็ญศรี รักษ์วงศ์, (๒๕๔๙, หน้า ๗๕)	๑. การประเมินคุณภาพชีวิตแบบเชิงปริมาณโดยผู้อื่น ๒. การประเมินคุณภาพชีวิตเชิงปริมาณโดยการใช้อนุกรมวิธีแบบจิตวิสัย ๓. การประเมินคุณภาพชีวิตแบบเชิงคุณภาพทางจิตวิสัย
ปกรณ วชิรคกุล, (๒๕๔๑, หน้า ๑๕)	๑. การประเมินคุณภาพชีวิตเชิงจิตวิสัย ๒. การประเมินเชิงภววิสัย

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น เป็นการสื่อให้เห็นถึงการจัดการด้านสุขภาวะที่ดีของรับด้วย ซึ่งรัฐทุกแห่งทั่วโลกยึดถือนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นนโยบายพื้นฐานในการบริหารประเทศ เพราะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรจะเป็นตัวชี้วัดสมรรถภาพทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น คือความอยู่ดีมีสุขของประชาชนภายในประเทศ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศของไทย ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสุขภาวะความอยู่ดีมีสุขไว้ว่า องค์ประกอบสำหรับความอยู่ดีมีสุข

^{๔๖} ปกรณ วชิรคกุล, ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้พิการในจังหวัดพิษณุโลก, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕.

แบ่งออกเป็น ๗ ด้าน ซึ่งครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายในลักษณะการบูรณาการ ประกอบด้วย^{๔๗}

๑. ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ซึ่งยังประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยอีก ๔ ด้าน คือ ความยืนยาวของอายุ การปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ โภชนาการ และการให้บริการสาธารณสุข

๒. การศึกษา ซึ่งครอบคลุมสาระต่างๆ ในกระบวนการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐานและทักษะต่างๆ รวมทั้งการเข้าถึงบริการและคุณภาพการศึกษา

๓. ชีวิตการทำงาน เนื่องจากประชาชนจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับการทำงาน การพิจารณาสภาพแวดล้อมการทำงานจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมาก และชีวิตการทำงานที่มีคุณภาพก็จะเกี่ยวข้องกับการจ้างงานและความพอใจในค่าจ้างที่ได้รับ องค์ประกอบด้านนี้ยังรวมถึงปัจจัยองค์ประกอบย่อยในด้านการใช้แรงงานเด็กและผู้หญิง และระบบประกันสังคมด้วย

๔. ชีวิตครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข โครงสร้างและขนาดของครอบครัวเป็นตัวกำหนดระดับความเป็นอยู่ของสมาชิก ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ต้องรับรู้ความต้องการของสมาชิกแต่ละคน และดูแลสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๕. การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยากจน การกระจายรายได้และสวัสดิการ เป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายความอยู่ดีมีสุข ฉะนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่ดีมีสุข การมีปัญหาค่าความยากจนที่รุนแรง และความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ในระดับสูง สะท้อนการอยู่อย่างมีทุกข์ในสังคม ประเด็นเหล่านี้จึงนับเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของเครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้วย

๖. สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นต่อความอยู่ดีมีสุข เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ประกอบนี้รวมถึงประเด็นด้านที่อยู่อาศัย การอนามัย สิ่งแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะปัญหาจากอาชญากรรม

๗. ด้านประชาธิปไตย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันจะนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุข การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มพูนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มขีดความสามารถ ซึ่งเป็นเครื่องมือของการวัดระดับความอยู่ดีมีสุข องค์ประกอบนี้จะรวมประเด็นเรื่องความยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพทางการเมืองรวมทั้งการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ

นอกจากนั้นแล้วแนวคิดเกี่ยวกับการวัดคุณภาพชีวิตขององค์การเอสแคป ซึ่งได้มีการกำหนดตัวแปรหลัก ๗ ตัว แยกเป็นตัวชี้วัดรวม ๒๘ ตัว คือ^{๔๘}

๑. ความมั่นคงปลอดภัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ การใช้จ่าย การออม และความยากจน

^{๔๗} สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, *คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลาง*, (กรุงเทพมหานคร : ทิพนธ์การพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒-๒๔.

^{๔๘} ESCAP, *Guidelines on methodological approaches to the conduct of a regional Survey of the quality of life as an aspect of human resources Development*, pp. 9 –12

๒. สุขภาพ ได้แก่ อายุเฉลี่ย การเป็นโรค การตาย โภชนาการ ภัยพิบัติหรือความหายนะ
๓. ชีวิตสติปัญญา ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ การศึกษานอกโรงเรียน การเรียนรู้ชีวิตเชิงวัฒนธรรมและชีวิตด้านการใช้หลักเหตุผล
๔. ชีวิตการทำงาน ได้แก่ การว่างงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน ความขัดแย้งทางอุตสาหกรรม สภาพการทำงาน
๕. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐานในการคมนาคมการติดต่อสื่อสาร สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
๖. ชีวิตครอบครัว ได้แก่ เด็กวัยรุ่น ผู้ใหญ่ และความแตกแยกในครอบครัว
๗. ชีวิตในชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความวุ่นวายในชุมชนและอัตราการเกิดอาชญากรรม

บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยความต้องการขั้นพื้นฐานที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยตรง โดยเริ่มตั้งแต่ความต้องการปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอันได้แก่ ปัจจัย ๔ และนอกจากนี้ยังมีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของอับราฮัมมาสโลว์ซึ่งได้นำเสนอขึ้นเมื่อปี ค.ศ.๑๙๕๔ โดยเขาเกิดความเชื่อที่ว่ามีมนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องเผชิญกับความต้องการสิ่งต่างๆ ตลอดเวลามาสโลว์ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ว่ามนุษย์จะมีความต้องการสิ่งต่างๆ อยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุดราบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่มาสโลว์ได้แบ่งลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๕ ลำดับขั้นดังนี้^{๔๙}

๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้แก่ปัจจัย ๔ คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ยังมีความต้องการพักผ่อนการขับถ่ายความต้องการทางเพศความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการพื้นฐานถ้ามนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองมนุษย์จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันการให้ได้มาซึ่งปัจจัย ๔ จำต้องแลกเปลี่ยนด้วยเงินฉะนั้นมนุษย์ทุกคนจึงต้องทำงานมีรายได้เพื่อตอบสนองความต้องการนี้เมื่อสิ่งเหล่านี้ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้วจึงจะแสวงหาความต้องการด้านอื่นในระดับสูงต่อไป ความต้องการระดับต่ำนี้มีการเพียงพอหรือยุติได้ด้วยการพิจารณาของตนเองถ้ายังไม่เพียงพอจะไม่นึกถึงความต้องการระดับสูงขึ้นไป

๒. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นการสร้างขวัญหรือกำลังใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องการความปลอดภัย ความมั่นคงในอาชีพการทำงานต้องการระเบียบวินัยต้องการทำนายอนาคตมนุษย์มีความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกายโดยไม่ถูกทำร้ายความต้องการความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อมนุษย์ทุกคนแม้จะเป็นผู้ใหญ่มีเกียรติในสังคมเช่นแพทย์ต้องการความปลอดภัยจากการติดโรคเอดส์ในการรักษาคนไข้ผู้บริหารต้องการความปลอดภัยเรื่องการรักษาเงินรักการปฏิบัติตามระเบียบวินัยเป็นต้นการทำงานมิได้ต้องการเพียงได้เงินเพื่อใช้จ่ายสำหรับการตอบสนองความต้องการปัจจัย ๔ เพียงอย่างเดียวหากแต่มนุษย์ต้องการความมั่นคงความมีเสถียรภาพเป็นหลักประกันให้กับชีวิตและการสร้าง

^{๔๙} Dicaprio, Nicholas S., *Personality Theories : guide to Living*, (London W. B. Saunders Company, 1974), p. 243.

ครอบครัวใหม่ด้วยเหตุนี้บางครั้งจะพบว่าการทำงานในภาครัฐบาลอาจจะได้รับเงินเดือนน้อยกว่าภาคเอกชนแต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยพยายามที่จะเข้ามาทำงานในหน่วยงานราชการเพียงเพื่อให้ความมั่นคงตามที่ต้องการแล้วมนุษย์ไม่หยุดความต้องการเพียงเท่านั้นแต่มีความต้องการขั้นสูงขึ้นอีกด้วย

๓. ความต้องการความรักและการร่วมกิจกรรมในสังคม (Belonging and Social Activity Needs) ความต้องการขั้นนี้คือมนุษย์ต้องการแสดงตัวในสังคมต้องการเพื่อนต้องการผู้ร่วมงานต้องการครอบครัวต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มรวมทั้งความต้องการใกล้ชิดกับเพศตรงข้ามมนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบการรวมกลุ่มมีเพื่อนฝูงมีคนรักได้เป็นสมาชิกของสังคมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมยิ่งในสังคมปัจจุบันการปกครองประเทศเป็นแบบประชาธิปไตยทำให้เกิดการรวมกลุ่มชนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองแสดงพลังของกลุ่มจะด้วยรูปแบบหรือวิธีการแบบใดก็ตามจะเป็นการแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นสมาชิกของสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมที่ดีหรือเลวมนุษย์ต้องการความเป็นส่วนรวมของกลุ่มสังคมเสมอเมื่อมนุษย์สามารถรวมกลุ่มสังคมได้ดีก็ย่อมมีพลังในการสร้างสรรค์และการต่อสู้ที่เข้มแข็ง

๔. ความต้องการเกียรติยศและชื่อเสียง (Esteem Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในขั้นแรกแล้วมักจะมาสนใจความเป็นตัวของตัวเองโดยเฉพาะความภาคภูมิใจกับความสำนึกในชีวิตรอบครัวและหน้าที่การงานจึงอยากให้บุคคลอื่นยอมรับนับถือตนเองมองตัวเองอย่างมีความหมายมีคุณค่าอาจกล่าวได้ว่าต้องการความมั่นคงซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นของคนโดยทั่วไปต้องการความพอใจนิยมชมชอบความมั่นใจในตนเองความมีศักดิ์ศรีแห่งตนมีความรู้ความสามารถเหนือคนอื่นความต้องการลักษณะนี้เหมาะสมกับบุคคลที่มีความพร้อมจากความต้องการขั้นที่ผ่านมาแล้ว

๕. ความต้องการประสบความสำเร็จและสมหวังในชีวิต (Self – Actualization Needs) ขั้นนี้นับว่าเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ซึ่งมีคนจำนวนไม่มากนักที่จะสามารถทำได้เป็นความสามารถที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถที่สร้างสมไว้ในตัวของตัวเองเป็นความปรารถนาให้มีความสำเร็จในชีวิตตามอุดมการณ์หรือความหลังที่ตั้งใจเอาไว้เมื่อทำได้ประสบผลสำเร็จทุกประการแล้วแสดงว่าบุคคลนั้นได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่จึงได้รับการตอบสนองคือความสำเร็จในชีวิตนั้นได้เช่นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงของประเทศที่เขาสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับประชาชนในประเทศซึ่งเป็นความภาคภูมิใจสูงสุดในชีวิตนับว่าบุคคลนั้นได้รับการตอบสนองความต้องการได้ถึงขั้นสูงสุดและสามารถแผ่แผ่ความสุขให้แก่ผู้อื่นได้

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเป็นการที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของชีวิตด้วยตนเองซึ่งมีความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัย โดยอาศัย ความรู้ กำลัง และความสามารถที่มีอยู่ในตนเองด้วยความตั้งมั่นรวมไปถึงความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินโดยได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อย่างเท่าเทียม

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาส

ผู้ด้อยโอกาส คือผู้ที่ไม่ได้รับโอกาสทางสังคม หรือมีคุณภาพชีวิตที่ไม่เท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม โดยมีพื้นฐานทางด้านชีวิตที่ขาดโอกาสมาแล้วตั้งแต่กำเนิด รวมทั้งขาดโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือขั้นพื้นฐานจากการให้บริการของรัฐ แต่ผู้ด้อยโอกาสไม่ได้หมายความว่าไม่มีโอกาส เพียงแต่ยังไม่ได้รับโอกาสต่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเท่านั้น ผู้ด้อยโอกาสคือผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ และภัยสงครามรวมถึงผู้ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบซึ่งจะทำให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่นมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของผู้ด้อยโอกาสไว้หลากหลายทัศนะ ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

นักวิชาการได้ให้ความหมายของผู้ด้อยโอกาสไว้ว่าผู้ด้อยโอกาส หมายถึง ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน และได้รับผลกระทบด้าน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ และภัยสงคราม รวมถึงผู้ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ๕ กลุ่ม ได้แก่ คนยากจน คนเร่ร่อน/ไร้ที่อยู่อาศัย ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้ป่วยเอดส์ และครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร^{๕๐} ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า ผู้ด้อยโอกาส (Vulnerable Groups) คือ ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การเสียเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งผู้ที่ประสบปัญหาในรูปแบบต่างๆ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้ตามปกติหรือจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ รวมทั้งผู้ที่ถูกทอดทิ้งทางสังคม ได้แก่ ผู้ที่หลุดจากกลไกทางสังคม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือบริการทางสังคมได้ ถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมหรือทางการเมือง ขาดสิทธิประโยชน์และโอกาสที่จะยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้น ผู้ด้อยโอกาสนี้ จึงนับเป็นบุคคลที่สังคมต้องให้ความสนใจใส่ใจดูแลและคุ้มครอง ตลอดจน พัฒนาศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสนี้ ให้สามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิตตามความเหมาะสม^{๕๑} และยังสอดคล้องกับความหมายที่ว่า ผู้ด้อยโอกาส ๕ ประเภท ได้แก่ คนยากจน คนเร่ร่อน คนไร้สัญชาติ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและครอบครัวรวมถึงผู้พิการที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การสาธารณสุข การเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับคนอื่นๆ ในสังคม และกลุ่มคนเหล่านี้ต้องได้รับการปกป้อง คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิในการเข้าถึงหลักประกันความมั่นคงในชีวิตและพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น^{๕๒}

^{๕๐} สำนักส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส, สิทธิประโยชน์และแหล่งบริการสำหรับผู้ด้อยโอกาสและทำเนียบองค์กรเครือข่าย, (กรกฎาคม ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๕๑} สุภัทรา แก้วชาญศิลป์, การจัดสวัสดิการสังคมและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๕๒} กมลชนก ขำสุวรรณ, “ผู้ด้อยโอกาส : ภัยใหญ่เมื่อประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”, ประชากรและการพัฒนา, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๖ (สิงหาคม-กันยายน ๒๕๕๕) : ๙.

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า ผู้ด้อยโอกาส คือผู้ที่ประสบกับสภาพปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีวิต มีสภาพชีวิตการเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การสาธารณสุข ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต รวมไปถึงการไม่ได้รับความยุติธรรมทางกฎหมายและการที่ไม่สามารถเข้าถึงการบริการพื้นฐานของรัฐได้ซึ่งรัฐควรให้ความสำคัญกับปัญหานี้เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรให้สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของผู้ด้อยโอกาสเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๓ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาส

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สำนักส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส, (๒๕๕๔, หน้า ๑)	๑. ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและประสบปัญหาทางสังคม ๒. ขาดโอกาสในการเข้าถึงการบริการพื้นฐานของรัฐและไม่มีองค์กรได้รับผิดชอบ
สุภัทรา แก้วชาญศิลป์, (๒๕๔๐, หน้า ๗)	๑. ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในด้านต่างๆ จนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้อย่างเป็นปกติ ๒. จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล ๓. ผู้ที่ถูกทอดทิ้งจากสังคม
กมลชนก ขำสุวรรณ, (๒๕๕๕, หน้า ๙)	๑. คนยากจน คนเร่ร่อน คนไร้สัญชาติ ผู้ติดเชื่อเฮชไอวีและผู้พันโทษ ๒. ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับคนอื่นๆ ในสังคม

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา

หลักไตรสิกขา เป็นหลักในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง เพื่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎกว่าสิกขา ๓ ประการ คือ^{๕๓}

^{๕๓} อด.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒.

๑. อธิศีลสิกขา

๒. อธิจิตสิกขา

๓. อธิปัญญาสิกขา

สิกขา คือข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญาเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่^{๕๔}

๑. อธิศีลสิกขา สิกขาคือศีลอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง

๒. อธิจิตตสิกขา สิกขาคือจิตอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง

๓. อธิปัญญาสิกขา สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง

เรียกง่ายๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

การฝึกอบรมทั้ง ๓ ด้าน จึงมีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการทำลายกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของบุคคล ดังที่พระพุทธองค์ทรงดำรัสว่า “สำหรับบุคคลผู้ตื่นอยู่ตลอดเวลา หมั่นศึกษาไตรสิกขาทั้งกลางวันและกลางคืน น้อมจิตเข้าหาณิพพาน อาสวะทั้งหลาย ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้”^{๕๕}

ทั้งนี้พระสารีบุตรได้แสดงอรรถาธิบายวัตถุประสงค์เพิ่มเติมไว้ในคัมภีร์มหานิเทศว่า^{๕๖}

๑. เพื่อไม่ประพฤติดิตถิทางกาย วาจา ใจ เพราะรู้ในเหตุที่ทำให้ประพฤติดิตถิ

๒. เพื่อละเมถุนธรรม เพราะรู้ว่าเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมยศและเกียรติของสมณะ

๓. เพื่อกำจัดราคะในรูป เสียง กลิ่น รส และผัสสะ

๔. เพื่อทางแห่งญาณ เพราะรู้เหตุแห่ง ความล่งเลงสงสัยว่าเกิดจากสิ่งที่น่าปรารถนาและสิ่งที่ไม่ปรารถนา

๕. เพื่อกำจัดมลทินของตน คือ ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ กิเลส ทุจริตมิจฉาทิฏฐิ มิจฉาสังกัปปะ มิจฉาวาจา มิจฉากัมมันตะ มิจฉาอาชีวะ มิจฉาวายามะ มิจฉาสติ มิจฉาสมาธิ มิจฉาญาณ มิจฉาวิมุตติ เพราะได้สมาทานไตรสิกขาจึงมีสมาธิมีสติ มีปัญญาที่รักษาตน

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของไตรสิกขาไว้ว่า การศึกษา ในภาษาไทย หมายถึง การศึกษาเล่าเรียน ซึ่งตรงกับคำว่า สิกขา ในพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติได้รับปริญา คือ สันราคะ สันโทสะ สันโมหะ ผลของการปฏิบัติศึกษาเป็นอย่างนั้น การปฏิบัติอย่างนั้นก็เพื่อความรอดจากสิ่งอันไม่พึงปรารถนา สิ่งใดที่เป็นความทุกข์ทรมาน ความยุ่งยากลำบากแก่จิตใจก็เรียกว่า อันไม่พึงปรารถนา แก้ไขด้วยการศึกษา^{๕๗} และสิกขา หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนิน

^{๕๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗) , หน้า ๑๐๗.

^{๕๕} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๒๖/๑๐๓.

^{๕๖} พุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๕๐.

^{๕๗} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาสมบูรณ์แบบ:คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด, (กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๙) , หน้า ๑๘๕-๑๘๖.

ชีวิตดงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูก ต้องดีงามของมนุษย์ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่ อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดย กำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพาวิชา ตัณหา อุปาทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจ ครอบงำของมันพร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดกับบรรลุมรรคเป็นนิโรธโดยสมบูรณ์^{๕๘}

จากการให้ความหมายเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาของนักวิชาการ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวล แนวคิดหลักของไตรสิกขาเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๔ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปฎก (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๕๗, หน้า ๑๐๗)	๑. ข้อปฏิบัติสำหรับการอบรมความประพฤติ ๒. ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิต ๓. ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา
พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๔๙, ๑๘๕-๑๘๖)	การปฏิบัติที่สิ้นจากราคะ โทสะ โมหะ
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๕๐, หน้า ๗)	๑. การพัฒนามนุษย์ให้ดำรงชีวิตในสิ่งที่ดีงาม ๒. การพัฒนาฝึกฝนตน

๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์

๒.๖.๑ ประวัติความเป็นมาลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๔อยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลอุโมงค์อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูนพื้นที่จำนวน๒๐.๐๘ตารางกิโลเมตรระยะห่างจากจังหวัด๑๐กิโลเมตรมีจำนวน๑๑ หมู่บ้านได้เลื่อนฐานะประธานกรรมการมาจากการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลอุโมงค์เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๒

๑.๑ เขตการปกครองและบริหาร

ทิศเหนือ ติดต่อกับเทศบาลตำบลสารภี เทศบาลตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัด เชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเทศบาลตำบลหนองช้างค้ำ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “หัวใจพระพุทธศาสนา”, พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐) : ๗.

**ตราเทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นรูปเสาหลักแดนเมืองอันเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ตำบลอุโมงค์ตั้งอยู่
ติดเขตรอยต่อระหว่างจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ (ถนนหมายเลข๑๐๖)**

๑.๒ สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มตามแนวชายฝั่งตะวันตกแม่น้ำกวังและมีลำ
เหมืองปิงห่างไหลผ่านส่วนกลางของพื้นที่เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมสภาพดินเป็นดินร่วนซุย
เหมาะแก่การทำการทำนาและทำสวนโดยเฉพาะสวนลำไยซึ่งแต่ละปีช่วยทำรายได้แก่เกษตรกรเป็น
จำนวนมาก

๑.๓ สภาพภูมิอากาศฤดูกาลต่างๆมีลักษณะเป็นเช่นเดียวกันกับอำเภอเมืองลำพูน
และจังหวัดลำพูนคือฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึง
เดือนตุลาคมและฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

๑.๔ การตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพของประชากรราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้ตั้ง
รกรากสืบต่อมาจากบรรพบุรุษราษฎรนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่ตามที่ราบลุ่มและอยู่อาศัยตามริมลำคลอง
เป็นกลุ่มชุมชนในแต่ละหมู่บ้านและมีชุมชนหนาแน่นบริเวณสองข้างถนนสายหลักคือทางหลวง
หมายเลข๑๐๖เป็นถนนสายเก่าเชื่อมระหว่างจังหวัดลำพูนเชียงใหม่การประกอบอาชีพราษฎรส่วน
ใหญ่ประกอบอาชีพคือเกษตรกรรมทำสวนเป็นอาชีพหลักรองลงมาคือรับจ้างค้าขายรับราชการ
อุตสาหกรรมในครัวเรือนและอาชีพอื่นๆ

๑.๕ ความเป็นมาด้านการปกครองและชุมชน

ตำบลอุโมงค์มีประวัติความเป็นที่ยาวนานและเป็นชุมชนดั้งเดิมด้านการปกครองใน
ราวพ.ศ. ๒๔๕๙ตำบลอุโมงค์ปกครองโดยขุนอุโมงค์มณฑล (นายแก้วพันธุอุโมงค์) ได้รับแต่งตั้งเป็น
กำนันคนแรกของตำบลอุโมงค์และหมื่นนรสุขจรุง (นายบุญตันยาวิ) เป็นกำนันคนที่๒โดยการ
แต่งตั้งชื่อเป็น“ขุน” หรือ“หมื่น” ต่อมาได้ยกเลิกการแต่งตั้งชื่อดังกล่าวให้ใช้ชื่อบุคคลตามปกติ
อย่างไรก็ตามกำนันตำบลอุโมงค์ได้รับการแต่งตั้งเรื่อยมาตามสภาพการเมืองแต่ละยุคแต่ละสมัยและ
ได้ยกฐานะเป็นสุขาภิบาลตำบลอุโมงค์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ จากนั้น พ.ศ. ๒๕๔๒ได้รับการยกฐานะเป็น
เทศบาลตำบลอุโมงค์จนถึงปัจจุบันสำหรับชื่อของหมู่บ้าน (ชุมชน) ตามคำบอกเล่าของผู้สูงอายุสืบต่อ
กันมาซึ่งมีผู้รวบรวมไว้มีที่มาแตกต่างกันดังนี้

(๑) ชุมชนบ้านอุโมงค์เป็นชื่อแปลงมาจากคำว่าอุโมงเป็นคำพื้นเมืองแปลว่าเป็น
หลุมเป็นบ่ออยู่บริเวณหน้าวัดอุโมงค์บางท่านบอกว่าอยู่ที่ใต้พระวิหารวัดอุโมงค์และมีเรื่องเล่าสืบต่อ
กันมาว่าใต้พระเจดีย์มีอุโมงค์อยู่ภายในต่อมามีพระพุทธรูปหนึ่งได้จารึกผ่านมาและพระพุทธรูปได้มี
นิมิตเห็นพระยานาคพิทักษ์รักษาสมบัติใต้อุโมงค์ไว้ด้วยเกรงว่าจะมีผู้ไปรบกวนอันอาจเป็นอันตรายจึง
ได้สร้างเจดีย์ครอบอุโมงค์ไว้ต่อมามีการบูรณะและพัฒนามาจนเป็นวัดอุโมงค์ในปัจจุบันชุมชนบ้าน
อุโมงค์ในอดีตมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์กล่าวคือในสมัยรัชกาลที่๕ทรงรับสั่งให้ข้าราชการบริพารมา
ปักหลักแดนเมืองเพื่อกำหนดเขตแดนแต่ละเมือง (เขตจังหวัด) และในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงเสด็จมา

ณ บ้านอุโมงค์พร้อมด้วยข้าราชการบริพารและประชาชนได้ตั้งพลับพลาที่ประทับ ณ บริเวณหน้าวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน

(๒) ชุมชนบ้านกอม่วงเป็นชื่อของต้นมะม่วงฮั้วหรือมะม่วงขี้ยาเป็นมะม่วงต้นใหญ่อยู่ที่หน้าวัดกอม่วงจึงได้ชื่อว่าบ้านกอม่วงเดิมเรียกบ้านปันปวกน้ำเกิดจากน้ำสองสายที่ไหลมาบรรจบกันจนเกิดน้ำวนและมีปวก(ฟอง)ลอยฟูชุมชนบ้านกอม่วงมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ได้อนุรักษ์ไว้คือ ห้างนาเจ้าจักรคำ (ผู้ครองเมืองหริภุญไชยหรือจังหวัดลำพูนในสมัยนั้น)

(๓) ชุมชนบ้านสับกับตองมาจากชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อทับตองหลวงอยู่ที่บ้านสับกับตองเหนือ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ต่อมาจึงยึดเอาเป็นชื่อวัดสันกับตองและชื่อหมู่บ้านประชาชนนับถือทั้งศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธและอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

(๔) ชุมชนบ้านฮ่องกอกมาจากบริเวณดังกล่าวมีต้นกอกหลวงหลายคนโอบและเชื่อว่าได้ต้นกอกนั้นมีทรัพย์สินสมบัติฝังไว้จำนวนมากและบริเวณหมู่บ้านมีต้นหางขึ้นอยู่ทั่วไปซึ่งนำมาสานสานตอหาง(เสื่อ) สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน

(๕) ชุมชนบ้านป่าเหว มาจากชื่อของต้นเหวหลวง หรือต้นตะเคียนหมู เป็นไม้ยืนต้นขึ้นอยู่จำนวนมากบริเวณหมู่บ้านและพระอุโบสถวัดป่าเหว

(๖) ชุมชนบ้านปาลานมาจากชื่อต้นลานจำนวนมากจนเป็นปาลานซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดปาลาน (สุวรรณาราม)ในปัจจุบัน

(๗) ชุมชนบ้านเซตวัน (หนองหมู) เป็นชื่อซึ่งครุฑาคำแสนพบอิฐจารึกคำว่าเซตวันและพบหมูป่าออกมาหากินอยู่ในหนองน้ำเรียกว่าหนองหมูป่าจึงเรียนรวมกันว่าเซตวันหนองหมูตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของป่าช้าวัดเซตวัน(หนองหมู)ปัจจุบันอยู่ตรงถนนซูเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง

(๘) ชุมชนบ้านไร่มาจากชื่อของคำว่า“บ้านไร่- ปลายนา” เริ่มต้นจากการชุมชนอื่นๆ มาทำสวนทำไร่อยู่ในพื้นที่และมีการสร้างบ้านหรือที่อยู่อาศัยในไร่ด้วยเพื่อเฝ้าดูแลผลผลิตของตนเองเป็นบ้านที่อยู่ไร่สวนและนาพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ในการทำสวนทำไร่การเกษตร

(๙) ชุมชนบ้านป่าเส้า มาจากชื่อต้นเส้า เป็นป่าต้นเส้าขึ้นอยู่ทั่วไปจำนวนมากบริเวณหน้าวัดป่าเส้าปัจจุบัน ในอดีตสมัยสงครามบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ ๒) สถานีรถไฟป่าเส้า เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งในเหตุการณ์ในการรักษาอธิปไตยของประเทศชาติให้พ้นภัยจากการล่าอาณานิคมของประเทศญี่ปุ่นด้วย

(๑๐) ชุมชนบ้านชัยสถานในอดีตเล่ากันว่าพระนางเจ้าจามเทวีผู้ครองนครหริภุญไชยเสด็จมา ณ บ้านยางกายเก็ง ซึ่งมีต้นยางใหญ่ ๒ ต้นล้มมาพาดกันอยู่ทางทิศตะวันออกของวัดชัยสถานปัจจุบันและพระนางเจ้าจามเทวีได้ตั้งทัพอยู่เป็นเวลานานพอถึงฤดูแล้งไม่มีแหล่งเพิงน้ำพองจึงย้ายไปตั้งทัพแห่งใหม่จึงเรียกอีกชื่อว่าบ้านหนองแล้งและต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “ชัยสถาน” เพื่อเป็นเกียรติแก่พ่อท้าวชัยยะสัณฐาน (ต้นตระกูลวงศ์สถาน) เป็นผู้อุปถัมภ์บูรณะวัดเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระศาสนาและส่วนรวมและรวมถึงชื่อของหมู่บ้านที่เป็นมงคลทำให้มีโชคมีชัย

(๑๑) ชุมชนบ้านแม่ร่องน้อยเป็นชื่อของคลองน้ำไหลขนาดเล็กไหลผ่านบริเวณหน้าวัดแม่ร่องน้อยในปัจจุบันหรือบางครั้งมักเรียกว่าบ้านต้า(ท่าน้ำ) ในอดีตเป็นท่าเทียบเรือสำเภาขนาดเล็กขนส่งสินค้าทางน้ำก่อนเข้าตัวเมืองลำพูนบริเวณหมู่บ้านอยู่ติดกับลำน้ำกวง

๒.๖.๒ ประชากร

ประชากรตามสถิติการทะเบียน ณ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ มีประชากรทั้งหมด ๑๓,๒๘๙ คน

๒.๖.๓ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

๑. การคมนาคมการจราจร

๑) การคมนาคมถนนสะพานประกอบด้วย

๑.๑) ถนนสายหลักคือทางหลวงหมายเลข ๑๐๖ เป็นถนนสายเก่าเชื่อมระหว่าง จังหวัดลำพูนเชียงใหม่ (สายเก่า)

๑.๒) ถนนสายชูปเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่- ลำปางหมายเลข ๑๑๑

๑.๓) ถนนเลียบริมรถไฟ (Local Road) เชียงใหม่- ลำพูน

๑.๔) ทางรถไฟสายเหนือเชียงใหม่- กรุงเทพฯมีสถานีรถไฟแห่ง(บ้านป่าเส้า)

๑.๕) ถนนสายริมปิง-ป่าเหว (เชื่อมต่อหนองช้างคืบ-เชียงใหม่)

๑.๖) ถนนสายแม่ร่องน้อย-มะเขือแจ้ (เชื่อมต่อพื้นที่ใกล้เคียง)

๒) แม่น้ำ/คลองที่ใช้เป็นทางสัญจรทางน้ำ

๒.๑) แม่น้ำกวาง

๒.๒) ลำเหมืองปิงห่าง/ ร่องเขี้ยว

๓) การจัดการขนส่งมวลชน

๓.๑) รถเมล์โดยสารประจำทางถนนสายเชียงใหม่- ลำพูนทางหลวงหมายเลข ๑๐๖

๓.๒) รถยนต์สองแถวขนส่งสายนารัฐเชียงใหม่- ลำพูน

๓.๓) รถไฟสายเหนือเชียงใหม่- กรุงเทพฯสถานีรับ- ส่งผู้โดยสารสถานี

๒. การประปา

๑) ปัจจุบันโอนภารกิจกิจการประปาให้การประปาส่วนภูมิภาคดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๖

๒) การใช้น้ำประปาในตำบลอุโมงค์ทั้งหมด

- จำนวนผู้ใช้น้ำประปาใช้ จำนวน ๖๘๑ ครัวเรือน

- จำนวนผู้ไม่ใช้น้ำประปา จำนวน ๔,๓๔๓ ครัวเรือน

๓. ไฟฟ้า

๑) จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า ๕,๐๒๔ ครัวเรือน

๒) พื้นที่ที่ได้รับบริการไฟฟ้าร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

๓) ไฟฟ้าสาธารณะ (ไฟฟ้าส่องสว่าง) ครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ ๑ - ๑๑ , ครอบคลุมถนนสายลำพูน- เชียงใหม่, ถนนสายเชียงใหม่- ลำปาง, ถนนสายป่าเหว - ริมปิง

๔. การสื่อสาร

๑) โทรศัพท์โดยบมจ.ทีโอทีจำกัด(มหาชน) ได้ดำเนินการติดตั้งโทรศัพท์ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตเทศบาลมีครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ร้อยละ ๙๐ และมีโทรศัพท์สาธารณะในสถานที่สำคัญครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่

- จำนวนครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ใช้ ๓,๐๘๐ ครัวเรือน

- จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีโทรศัพท์ใช้ ๑,๙๔๔ ครัวเรือน
- จำนวนโทรศัพท์สาธารณะ ๑๕๐ เครื่อง
- จำนวนชุมสายโทรศัพท์ในเขตพื้นที่ชุมสายคือชุมสายตำบลอุโมงค์

๒) ที่ทำการไปรษณีย์มี ๑ แห่งคือไปรษณีย์โทรเลขตำบลอุโมงค์

๓) สถานีวิทยุกระจายเสียงมี ๒ แห่งคือ

๓.๑ สถานีวิทยุกระจายเสียงราชดำริสัมพันธ์จังหวัดลำพูน

๓.๒ สถานีวิทยุกองทัพอากาศที่ ๓ จังหวัดลำพูน

๓.๓ สถานีวิทยุศูนย์เผยแพร่ข่าวสารและประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบล

อุโมงค์ (๑๐๑.๗๕ MHz)

๔) ระบบเสียงตามสาย

๔.๑ เสียงตามสายของเทศบาลตำบลอุโมงค์ตั้งแต่หมู่ที่ ๑ - ๑๑ (ระบบคลื่นวิทยุ)

๔.๒ หอกระจายข่าวของแต่ละหมู่บ้านตั้งแต่หมู่ที่ ๑ - ๑๑ คิดเป็น ๑๐๐%

๕) หน่วยงานที่มีข่าววิทยุสื่อสารในพื้นที่

- ป้อมยามตำรวจป่าเหว
- ปกครองอำเภอเมืองลำพูน
- เทศบาลตำบลอุโมงค์

๒.๖.๔ สภาพเศรษฐกิจ

๑) การเกษตรราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากผลการสำรวจจากครัวเรือนทั้งหมดมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากคิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒๘ ส่วนอาชีพรองลงมาคือรับจ้างร้อยละ ๘.๗๔ อาชีพค้าขายร้อยละ ๒.๑๖ อาชีพรับราชการร้อยละ ๑.๒๓ และประกอบอาชีพอื่นๆร้อยละ ๒.๕๙

๒) การอุตสาหกรรมมีโรงงานประเภทต่างๆตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จำนวน ๔๓ แห่ง ประเภทและจำนวนสถานประกอบการด้านการพาณิชยกรรมและการบริการ

๓) สถานประกอบการด้านพาณิชยกรรม

ก) สถานีบริการน้ำมัน ๖ แห่ง

ข) ร้านค้าทั่วไป ๓๐๔ แห่ง

ค) ตลาดสด ๓ แห่ง

๔) สถานประกอบการเทศบาลพาณิชย์โรงฆ่าสัตว์ ๑ แห่ง ในปี ๒๕๕๓ ได้ยกเลิกกิจการ

แล้ว

๕) สถานประกอบการด้านบริการ

ก) ธนาคารจำนวน ๓ แห่ง

ข) สถานที่จำหน่ายอาหารตาม พรบ. จำนวน ๓ แห่ง

๖) การท่องเที่ยว

เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นหน่วยงานองค์กรส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบการจัดกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์และเชิงเกษตรการบริการดังนี้

- ๑.งานสืบสานวัฒนธรรมปิงห่าง- ไล่ฮั่วหละปุนและงานเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง
- ๒.งานประเพณีลอยกระทง / ประเพณีปีใหม่เมืองเข้าพรรษาออกพรรษา
- ๓.ศูนย์วัฒนธรรมตำบลอุโมงค์หำนาเจ้าและศูนย์ลัดโลกร้อน
- ๔.แหล่งจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เช่นผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ลำไย

อบแห้งฯลฯ

๕.โฮมสเตย์ตำบลอุโมงค์และกิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆ

๖.สถาปัตยกรรมโบราณสถานศาสนสถานวัดต่างๆ

๗.ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตำบลอุโมงค์

นอกจากนี้ยังจัดภูมิทัศน์ที่สวยงามให้มีพื้นที่สีเขียวเช่นการปลูกต้นไม้สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและการดูแลสภาพภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความสะอาดสวยงามเป็นระเบียบหรือสร้างจุดสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปความเป็นอยู่แบบล้านนามีการจัดสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดีจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาเที่ยวจังหวัดลำพูน

๒.๖.๕ ด้านสังคม

๑) ชุมชน มีชุมชนจำนวน๑๑ชุมชนจำนวนครัวเรือน๕,๐๒๔ครัวเรือนจำนวนประชากรในชุมชนรวม๑๓,๒๘๙คน

๒) ศาสนา มีผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ๙๘ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์จำนวน๑๐วัดที่เหลือร้อยละ๒นับถือศาสนาอื่นๆและประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในหลักพระพุทธศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจตลอดจนประเพณีท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด

๓) วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

ก) ประเพณีสงกรานต์ (ประเพณีปีใหม่เมือง) อยู่ในช่วงเดือนเมษายนมีการจัดงานประเพณีสงกรานต์ทำบุญปล่อยนกปล่อยปลาเล่นน้ำสงกรานต์

ข) ประเพณีลอยกระทง (ประเพณีเป็ง) อยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนมีการจัดงานประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟประกวดกระทงการแข่งขันปล่อยโคมลอย

ค) การแข่งขันกีฬาสัมพันธ์เทศบาลตำบลอุโมงค์อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านชนิดต่างๆเช่นวิ่งกระสอบชักกะเย่อ

ง) ประเพณีวันเข้าพรรษาอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคมมีการทำบุญที่วัดและถวายเทียนพรรษา

จ) งานวัฒนธรรมสืบสาน-ไล่ฮั่วหละปุนซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงสงท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของทุกปี

๔) การศึกษา

ตำบลอุโมงค์มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่ จำนวน ๗ แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลอีก ๑ แห่ง

๕) กีฬานันทนาการและสถานที่พักผ่อน

๑) สนามกีฬาอเนกประสงค์จำนวน๗แห่ง

๒) สนามฟุตบอลจำนวน๔แห่ง

๓) สนามบาสเกตบอลจำนวน ๓แห่ง

- ๔) สนามตระกร้อจำนวน๔แห่ง
- ๕) สวนสาธารณะจำนวน๑แห่ง
- ๖) สนามเด็กเล่นจำนวน๒แห่ง
- ๖) สถานบริการสาธารณสุข
 - ๑) ศูนย์แพทย์ตำบลอุโมงค์ จำนวน ๑แห่ง
 - ๒) สถานีอนามัยตำบลอุโมงค์จำนวน๑แห่ง
 - ๒) คลินิกเอกชนจำนวน ๒แห่ง

๒.๖.๖ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

๑) ภูมิอากาศ

เทศบาลตำบลอุโมงค์ตั้งอยู่ในจังหวัดลำพูนซึ่งมีสภาพภูมิอากาศแตกต่างกันอย่างเด่นชัด๓ฤดูกล่าวคือช่วงเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนเป็นฤดูร้อนช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมเป็นฤดูฝนและช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์เป็นฤดูหนาว

๒) อุณหภูมิ

ตำบลอุโมงค์อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีมีค่าประมาณ๒๖.๐องศาเซลเซียสอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดตลอดปีมีค่าประมาณ๓๒.๘องศาเซลเซียสโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายนมีค่าประมาณ๓๘.๒องศาเซลเซียสและมีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมมีค่าประมาณ๑๔.๐องศาเซลเซียส

๓) น้ำฝน

ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝนตลอดปี๙๖๒.๐๙มิลลิเมตรโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเดือนกันยายนประมาณ๑๙๓.๒มิลลิเมตรและค่าเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ ๐.๓ มิลลิเมตร

๔) แหล่งน้ำ

ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์มีลำน้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านคือลำน้ำแม่กวังซึ่งพาดผ่านขอบเขตด้านตะวันออกของพื้นที่โดยน้ำจะไหลลงมาจากทิศเหนือจากจังหวัดเชียงใหม่ผ่านนิคมอุตสาหกรรมลำพูนแล้วเข้าสู่ตัวเมืองลำพูนเป็นลำน้ำที่แม่น้ำไหลตลอดปีนอกจากแม่น้ำกวังแล้วยังมีลำเหมืองปิงห่างซึ่งมีน้ำตลอดปีเพราะอยู่ในระบบชลประทานโดยนำน้ำจากลำน้ำปิงเข้าสู่พื้นที่และแยกเป็นลำเหมืองสายเล็กสายน้อยเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมส่วนหนึ่งเกษตรกรยังได้มีการเจาะน้ำบาดาลและบ่อน้ำตื้นไว้อุปโภคบริโภค

๕) น้ำเสีย

น้ำเสียจากอาคารบ้านเรือนตลาดหรืออาคารพาณิชย์ได้แก่น้ำที่ใช้ชำระล้างสิ่งต่างๆที่ระบายออกมาจากบ้านหรืออาคารเช่นน้ำอาบนํ้าจากห้องครัวจากการซักล้างเสื้อผ้าจากส้วมชักโครกจากการล้างภาชนะน้ำส่วนใหญ่ข้างต้นนี้จะระบายจากอาคารไปสู่พื้นดินแล้วจะค่อยๆซึมหมดในฤดูร้อน

๖) ขยะ

การจัดการด้านขยะมูลฝอยได้ใช้ระบบถุงขยะที่มีตราของเทศบาลจำหน่ายให้ผู้ใช้บริการนำไปใส่ขยะโดยแยกเป็นถุงขยะเปียกและถุงขยะแห้งเพื่อให้ราษฎรได้ช่วยกันแยกขยะก่อนทิ้งนำมาใช้แทนระบบถังขยะที่ตั้งวางตามจุดต่างๆซึ่งมีปัญหาด้านการควบคุมปริมาณขยะหรือขยะจริงซึ่งในระบบถุงเทศบาลจะจำหน่ายในราคาถุงละ๖บาทเป็นการรวมค่าธรรมเนียมบริการไว้ด้วยแล้วเมื่อถึงเวลา

ราษฎรจะนำมาวางไว้ตามจุดนัดหมายเพื่อให้เทศบาลเก็บขยะไปกำจัดประโยชน์ที่ได้รับคือการควบคุมปริมาณขยะตามหลักสากล“ผู้มีขยะมากซื้อถุงมากจ่ายเงินมาก” เป็นการควบคุมจำกัดการทิ้งขยะคือต้องคิดก่อนทิ้งไม่เช่นนั้นจะต้องจ่ายเงินค่ากำจัดขยะมากขึ้นสำหรับการกำจัดขยะเทศบาลได้จ้างเอกชนนำมาไปกำจัดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะต่อไป

๒.๖.๗ ผลจากการพัฒนาในแผนพัฒนาที่ผ่านมา

จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลอุโมงค์ (พ.ศ. ๒๕๕๔- ๒๕๕๖) ที่ผ่านมานับได้ว่าเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาหรือเป็นไปตามวิสัยทัศน์เดิมที่ตั้งไว้ซึ่งจะเห็นว่าการพัฒนาพื้นที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายด้านหรือหลายมิติของพื้นที่ตำบลอุโมงค์โดยสรุปได้ดังนี้

๑) มิติทางการเมืองที่สร้างความร่วมมือและบทบาทของกลุ่มประชาชนที่หลากหลายมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือทางการเมืองมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของท้องถิ่นเชื่อมั่นในการพัฒนาของเทศบาลโดยให้ความร่วมมือในการชำระภาษีทุกคนมีสิทธิ์และใช้สิทธิ์ทางการเมืองในทุกระดับในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติมีการสร้างกระบวนการร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ปัญหาช่วยเป็นหูเป็นตาให้เทศบาลทำให้การพัฒนาด้านต่างๆเป็นไปอย่างโปร่งใสชุมชนสามารถบริหารจัดการงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนของตนเองโดยนำหลักการกระบวนการประชาคมมาใช้ในการพิจารณาแก้ปัญหาของชุมชนมากขึ้นทั้งนี้มิติทางการเมืองนั้นนับว่าได้สร้างและขยายแนวคิดให้ประชาชนสามารถที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นหรือสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาทำงานในฐานะตัวแทนของประชาชนมากขึ้น

๒) มิติทางสังคมผลจากการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมทั้งนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยโดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณีค่านิยมตลอดจนวิถีชีวิตของชาวล้านนาเนื่องจากความอ่อนแอของระบบการศึกษาและประชาชนที่ไม่มีเกราะป้องกันตัวเองจากกระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันกันอย่างเสรีเทศบาลในฐานะหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้พยายามที่สร้างความเข้มแข็งของสังคมชุมชนให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นดั้งเดิมไว้อย่างยั่งยืนการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์เช่นการส่งเสริมประเพณีต่างๆการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้การประกวดส่งเสริมสนับสนุนอุปกรณ์ฯทำให้ประชาชนในมิติทางสังคมยังคงเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่นด้านการศึกษได้ส่งเสริมการศึกษาในการจัดการระบบการศึกษาและมีความพร้อมในการรับโอนภารกิจด้านการศึกษาและได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ทุกโรงเรียนตลอดจนวัดการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๓) มิติทางเศรษฐกิจเทศบาลตำบลอุโมงค์สามารถส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนโดยมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพอย่างยั่งยืนในการร่วมกันผลิตและจำหน่ายสินค้าโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและส่งเสริมกลุ่มอาชีพได้รับความรู้วิทยาการใหม่ให้สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้ได้มาตรฐานตามมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ ๔ ดาว ๕ ดาวจนสินค้าเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมากมายสร้างชื่อเสียงให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ไปทั่วประเทศนอกจากนี้ในการส่งเสริมการตลาดสินค้าได้จัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบส่งเสริมการแปรรูปสินค้าโดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรซึ่งล้นตลาดสามารถแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้

นอกจากนี้ผู้บริหารเทศบาลยังได้นำแนวพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำเนินงานและส่งเสริมและขยายแนวปรัชญาดังกล่าวให้ ประชาชนในพื้นที่ได้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามแนว พระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตำบลอุโมงค์ในพื้นที่๔๕ไร่ได้จัดและพัฒนาให้เป็นศูนย์เรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ของหน่วยงานสถานศึกษาประชาชนที่สนใจทั่วไปได้เรียนรู้ศึกษาดูงานและถ่ายทอด ความรู้สู่ชุมชนและโครงการอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้แก่

- โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว
- โครงการลดเมืองร้อนด้วยมือเราปีที่๕
- โครงการ๘๔ครัวเรือนเครือข่ายสายใยรักแห่งครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง

๔) มิติด้านสิ่งแวดล้อมในระยะการพัฒนาที่ผ่านมาปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นสร้าง ผลกระทบทั้งในแง่ของสังคมชุมชนและมีปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมอื่นๆจึงได้สร้างกระบวนการ มีส่วนร่วมและจิตสำนึกของประชาชนและในส่วนของเทศบาลเองได้กำหนดเป้าหมายชัดเจนโดยการ นำระบบการบริหารจัดการตามมาตรฐานสากลด้านสิ่งแวดล้อมจนได้รับการรับรองมาตรฐานการ บริหารจัดการด้านพลังงานในสำนักงานและองค์กรภาคีชุมชนตามมาตรฐานISO ๑๔๐๐๑การเพิ่ม พื้นที่สีเขียวปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้สวยงามการลดมลภาวะลดโลกร้อนด้วยมือเราการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำฯลฯการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

๕) มิติด้านโครงสร้างพื้นฐานกล่าวได้ว่าประชาชนทุกชุมชนหมู่บ้านได้รับความ สะดวกด้านระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการถนนสะพานทางเท้าฯลฯการคมนาคมที่ได้รับการ พัฒนาจากโครงการของรัฐบาลและของท้องถิ่นเองถนนทางการเกษตรกล่าวได้ว่าการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐานมีผลการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม เกือบจะเต็มพื้นที่แต่ปัญหาในการพัฒนาถนนบางสายไม่ใช่อำนาจของท้องถิ่นเช่นทางหลวงชนบททาง หลวงแผ่นดินทางรถไฟ เป็นต้น

ผลจากการดำเนินงานทำให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้รับรางวัลที่สำคัญเป็นรางวัล เกียรติยศท้องถิ่นนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของประชาชนตำบลอุโมงค์เช่น

- รางวัลถ้วยพระราชทานเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนระดับประเทศ (เทศบาลขนาดกลาง) จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- รางวัลถ้วยพระราชทานลดเมืองร้อนด้วยมือเรา จากพุทธระหม่อมหญิงอุบลรัตน ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี
- รางวัลถ้วยพระราชทานเชิดชูเกียรติแก่องค์กรระดับท้องถิ่นผู้ปฏิบัติประสพผลดี โครงการเศรษฐกิจพอเพียง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดยสรุปผลการพัฒนาในมิติหลักๆข้างต้นนับได้ว่าการพัฒนาได้บรรลุเป้าหมาย วิสัยทัศน์การพัฒนาของท้องถิ่น

สำหรับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ งบประมาณ หมดเงินอุดหนุนไม่เป็นไปตามประมาณการรายรับ ซึ่งขาดไป ๑๐ กว่าล้านบาท ทำให้กิจกรรม โครงการบางโครงการไม่สามารถดำเนินงานได้ตามที่กำหนดในแผนดำเนินงานได้ ซึ่งเกิดจากปัญหา

ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ และในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ คาดว่าจะเกิดปัญหาเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา เพราะรัฐบาล จะโอนเงินหมวดดังกล่าวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แค่ ๒ จังหวัด จึงต้องบริหารงานงบประมาณ ที่จำกัดและจะต้องทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาสในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอเมืองจังหวัดลำพูนซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น

การแสดงออกของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งแสดงออกผ่านการพูดหรือการเขียน ซึ่งความคิดเห็นนั้นอาจมีผู้สนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จนทโน) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขต อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ด้านสังคม พระสงฆ์ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในหลายๆ ด้าน ดังเช่น ด้านเศรษฐกิจ คือ ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรของคณะสงฆ์เอง รวมทั้งจากหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันด้วย ด้านวัฒนธรรม ประชาชนไม่มีความเข้าใจในการที่พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านวัฒนธรรม เช่น การอนุรักษ์โบราณสถาน เป็นต้น ด้านสาธารณสุข ขาดการสนับสนุนและติดต่อประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวงการแพทย์เพราะได้รับความร่วมมือน้อยหรือไม่ได้รับความร่วมมือเลย หรือถ้ามีก็เพียงเล็กน้อยจึงขาดอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือ หรือพัฒนาชุมชนในด้านสาธารณสุข ประการสุดท้ายใน ด้านสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์ในการให้ความสะดวกแก่พระสงฆ์ในการอบรมหรือในการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนมีน้อย ดังนั้น พระสงฆ์ต้องแสดงศักยภาพในฐานะผู้นำชุมชนเข้าไปมีบทบาทและสงเคราะห์ประชาชนจนเป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป^{๕๙}

วรสันต์ คุ่มญาติ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบำบัดน้ำเสียในเขตเทศบาลตำบลแสนสุขจังหวัดชลบุรี” โดยทั่วไปจะมีความพึงพอใจต่อบทบาทหน้าที่ของเทศบาลในเรื่องการสร้างโรงบำบัดน้ำเสียเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ประชากรที่ใช้ศึกษาค้นคว้าเป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในตำบลแสนสุขตำบลเดียวจำนวน ๑๒๐ คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นมาตรฐานเดียวกับสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และทดสอบข้อมูล

^{๕๙} พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จนทโน), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขต อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

ด้วยค่าสถิติ One-Way ANOVA ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏผลดังนี้ ๑. ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของคณะเทศมนตรีเทศบาลตำบลแสนสุข ๒. ยอมรับหลักการผู้ใดทำให้น้ำเสียมากต้องจ่ายเงินมากผู้ใดทำให้น้ำเสียน้อยต้องจ่ายเงินน้อย ๓. มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องค่าบริการบำบัดน้ำเสียที่ต้องชำระเป็นรายเดือนให้กับเทศบาลในส่วนของประชาชนที่มีรายได้ระดับปานกลาง^{๖๐}

ฐิตินันท์ เสริมชีพ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทอง อำเภopanทอง จังหวัดชลบุรี” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาน้ำเสียเกิดมาจากการบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมากที่สุดและส่วนใหญ่คิดว่าประชาชนมีส่วนทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียมากที่สุด และส่วนใหญ่ประชาชนไม่ทราบว่าการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทองมีนโยบายการจัดการน้ำเสีย ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการน้ำเสียมาจากบุคคลทั่วไป/ ญาติพี่น้องมากที่สุด ส่วนใหญ่คิดว่าการจัดการปัญหาน้ำเสียในเทศบาลตำบลพานทองเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของประชาชนทุกคน และส่วนใหญ่เห็นว่าแนวทางในการจัดการปัญหาน้ำเสียในเทศบาลตำบลพานทองที่บ้านเรือนที่พักอาศัย/ สถานประกอบการ/ โรงงานอุตสาหกรรมควรมีระบบบำบัดน้ำเสีย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทองอำเภopanทอง จังหวัดชลบุรีพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกิจกรรมการแยกเศษอาหารและไขมันพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการลดปริมาณของเสียและขยะมูลฝอยพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการใช้น้ำอย่างประหยัดพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการทำความสะอาดแหล่งน้ำพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทองพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมต่อการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทองแตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้และกรรมสิทธิ์ มีส่วนร่วมต่อการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทองไม่แตกต่างกัน^{๖๑}

จรัญ สาราณสุข ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อต่อการแก้ไขปัญหาและก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียของจังหวัดสมุทรปราการ: ศึกษากรณีประชาชนตำบลคลองด่านอำเภอบางบ่อจังหวัดสมุทรปราการ ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่อาศัยในบริเวณตำบลคลองด่าน ต่อการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียของจังหวัดสมุทรปราการ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐๐ คน ซึ่งเป็นประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียมากที่สุดรองลงมาคือสถานประกอบการ, ภัตตาคาร, ร้านอาหาร, โรงแรมนอกจากนั้นก็คือน้ำเสียจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ เอกชนและการเกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าประชาชนมีส่วนทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียและรับทราบว่ามี

^{๖๐} วรสันต์ คุ่มญาติ, “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบำบัดน้ำเสียในเขตเทศบาลตำบลแสนสุขจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๑.

^{๖๑} ฐิตินันท์ เสริมชีพ, “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทองอำเภopanทองจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๕.

การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียโดยได้รับข่าวสารจากข้อมูลข่าวสารหลายๆ แหล่งแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ยังมีความคิดเห็นว่าผู้ที่สมควรรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำเสียคือเจ้าของสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ครั้วเรือน โดยใช้ทั้งมาตรการทางด้านกฎหมายและการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ทั้งนี้โดยที่ประชาชนก็มีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำเสียอยู่บ้างแล้วคือการแยกเศษอาหารและไขมัน การลดปริมาณของเสียและขยะมูลฝอย การใช้น้ำอย่างประหยัด รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการชำระเงินค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสีย^{๖๒}

ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอมะเขเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอมะเขเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงาน ส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ดานปยวจา ดานอัตถจริยา และ ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่เห็นว่าควรส่งเสริมให้มีการปลูกจิตสำนึกในการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงานที่ดีขึ้น และพนักงานส่วนตำบลควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การพูดจาทักทายกันด้วยความสุภาพอ่อนหวาน และหลีกเลี่ยงคำพูดที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและไม่ทำร้ายกัน มีความสามัคคี ให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ควรมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ปฏิบัติกับทุกๆ คนด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ในการตัดสินใจปัญหา ต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมตามเหตุและผล ไม่ใช้อารมณ์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง มีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการพิจารณาเลื่อนขั้นและลงโทษอย่างชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ และผู้บริหารควรใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วยในการบริหารงานภายในองค์กรให้มากขึ้น เพื่อให้้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่มีคุณภาพสามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างแท้จริง^{๖๓}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น สามารถที่จะสรุปได้ว่า ความคิดเห็นต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่แล้วถูกนำเสนอผ่านกระบวนการต่างๆ ออกมา ซึ่งในความคิดเห็นนั้นมีอิทธิพลแอบแฝงอยู่ ซึ่งสามารถเป็นตัวกำหนดรูปแบบการทำงานหรือการบริหารจัดการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น การบำบัดน้ำเสีย เมื่อสอบถามประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องและได้ความคิดเห็นออกมาแล้ว ก็นำเอาความคิดเห็นนั้นมาวิเคราะห์และหาข้อสรุปในการแก้ไขและพัฒนาต่อไป เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความคิดเห็นมีอิทธิพลต่อการทำงานหรือการบริหารจัดการอย่างแท้จริง

^{๖๒} จริญญา สำราญสุข, “ความคิดเห็นของประชาชนตำบลคลองด่านอำเภอบางบ่อต่อการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำเสียและการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียของจังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๖.

^{๖๓} ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ, “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา อำเภอมะเขเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิมเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนั้น ได้มีการกำหนดไว้ก่อนและครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและจิตใจ หรืออาจแบ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ดังนี้

เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยผลการวิจัยพบว่า ประการแรกพบว่า การวิเคราะห์ประเด็นเรื่องการก่อตัวของนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สามารถเข้าสู่วาระนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามกรอบการวิเคราะห์สามกระแส ได้แก่ กระแสทางการเมือง กระแสตัวปัญหา กระแสนโยบาย และหน้าต่านโยบายตามตัวแบบของคิงดอม (John W.Kingdom) ประการที่สองพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติ เรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ คือ ๑) ภาวะผู้นำ ๒) ทรัพยากรนโยบาย ๓) การบริหารจัดการ ๔) ความต้องการของผู้สูงอายุ ๕) ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประการที่สามพบว่า ผลกระทบในด้านบวก คือ การนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติจะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสูงขึ้นทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจและรายได้ ผลกระทบในด้านลบ คือ ปัญหาด้านความจำกัดของงบประมาณ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องผู้สูงอายุของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีบุคลากรจำนวนน้อยไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึง ประการที่สี่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และควรปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติหลายด้าน ได้แก่ งานด้านงบประมาณ การบริหารบุคลากร การจัดทำฐานข้อมูลอย่างบูรณาการและการจัดให้มีเครือข่ายความร่วมมือ^{๖๔}

แสงระวี แก้วเมืองฝาง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย” โดยผลการวิจัยพบว่า

๑. บริบทของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พบว่า การเกษตรมีบทบาทและความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชากร การเกษตรได้ถูกปรับเปลี่ยนจากระบบเกษตรเป็นยังชีพไปเป็นเกษตรเพื่อการค้าที่ใช้เครื่องจักรกลแทนที่การใช้แรงงานคนและสัตว์ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม รายได้น้อย การเช่าพื้นที่ปลูกไม่สามารถสร้างผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรได้ซึ่งเป็นผลมาจากเกษตรกรยังคงใช้สารเคมี อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังคงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและยังคงมีการเรียนรู้วิธีการทำเกษตรจากผู้รู้ในชุมชน

๒. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พบว่า ด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข ครอบครัวปลอดภัย การพบปะสังสรรค์และการทำกิจกรรม

^{๖๔} เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล, “นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์), ๒๕๕๔.

ร่วมกันด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การรักษาสมดุสิ่งแวดลอม ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรม ประเพณี ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน ความเพียงพอของรายได้ ความมั่นคงในครัวเรือน และความเพียงพอของต้นทุนการผลิต ด้านการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย สำหรับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมชุมชนนั้นส่งผลทางลบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย

๓. ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงรายคือ FARMERS MODEL ที่ประกอบไปด้วย F = ครอบครัว (family) A = ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางเกษตร (Agricultural Heritage) R = สิ่งแวดล้อม (Resource) M = การมีส่วนร่วม (Management) E = เศรษฐกิจ (Economic) R = การสร้างเครือข่าย (Rural Network) S = วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology)

๔. ผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลังเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนชาวนา คุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้านอยู่ในระดับสูงมากทั้งทางด้านครอบครัว สุขภาพ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม^{๖๕}

แสงเดือน เนืองพิช ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนและชุมชนตำบลแม่ป่าน อำเภอลอง จังหวัดแพร่” โดยผลการวิจัยพบว่า

๑. ห้องสมุดโรงเรียนบ้านแม่ป่าน ตำบลแม่ป่าน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติด้วยความร่วมมือของชุมชน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมศึกษาสภาพปัญหาและไปศึกษาจากห้องสมุดดีเด่นห้องสมุดโรงเรียนบ้านปิน ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ นำข้อมูลที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบสู่เป้าหมาย เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน

๒. การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความภาคภูมิใจที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีห้องสมุดเป็นฝ่ายประสานงานบริหารจัดการให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดให้กับนักเรียน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออาทร ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกให้นักเรียนรักชุมชน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะก่อให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สมานฉันท์และยั่งยืน^{๖๖}

^{๖๕} แสงระวี แก้วเมืองฝาง, “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย), ๒๕๕๒.

^{๖๖} แสงเดือน เนืองพิช, “การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนและชุมชนตำบลแม่ป่าน”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์), ๒๕๕๐.

สุนทร พรหมดี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัด โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ โรงเรียนบ้านโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย” โดยผลการวิจัยพบว่า สภาพพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัดแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการประหยัดทรัพย์สิน นักเรียนจำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕ ใช้เงินเกินวันละ ๒๐ บาท และไม่มีเงินเหลือฝากออมทรัพย์ ด้านการประหยัดเวลา มีนักเรียนบางส่วนไม่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ชอบเข้าร้านเกม ไม่เอาใจใส่ต่อภาระงานของครอบครัวและการบ้าน ด้านการประหยัดสิ่งของเครื่องใช้ นักเรียนบางคนไม่รู้จักรักษาสิ่งของเครื่องใช้ที่มีอยู่ใช้อย่างไม่ระมัดระวัง ความคาดหวังให้นักเรียนเป็นเป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรอบรู้ รู้จักประหยัดและอดออม มีความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ อดทน ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้ แนวทางการพัฒนา คือ ปลุกฝังแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยบูรณาการอยู่ในรูปของกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง เป็นคนมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ กิจกรรมการออมทรัพย์ กิจกรรมค่ายคุณธรรมนำวิถีชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิต โดยใช้กลยุทธ์ ๓ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ป้องกัน กลยุทธ์แก้ไข และกลยุทธ์สนับสนุน ผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัด โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ โรงเรียนบ้านโคกงาม จำนวน ๘๐ คน พบว่า นักเรียนจำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๗๕ ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง มีความพอเพียง มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยลดค่าใช้จ่ายลง และมีเงินฝากออมทรัพย์ทุกวัน มีการวางแผนการใช้จ่ายดีขึ้น รู้จักแบ่งสัดส่วนการใช้เวลาและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากขึ้น อีกทั้งยังรู้จักเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ของตนเองและส่วนรวม^{๖๗}

ทองใบ สิงสีทา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรางแฉ่ง หมู่ ๙ ตำบลเขาหิน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยผลการวิจัยพบว่า ๑. ผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านรางแฉ่ง มีศักยภาพด้านความรู้และเจตคติในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก แต่มีศักยภาพด้านทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะทักษะเฉพาะของผู้นำชุมชน ทักษะด้านการถ่ายทอดสื่อสารและทักษะด้านการวางแผน

๒. ยุทธศาสตร์ แนวทางและวิธีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มี ๓ ยุทธศาสตร์หลัก คือ ๑) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและมีความกล้าที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็น ทุกครั้งที่มีโอกาส กิจกรรมสำคัญ คือ การถอดบทเรียนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาทักษะการดำเนินการประชุมแบบมีส่วนร่วม ๒) การหนุนเสริมให้ผู้นำชุมชนเกิดการพัฒนาทักษะเพื่อถ่ายทอดสื่อสารองค์ความรู้และประสบการณ์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมสำคัญคือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำเสนอประสบการณ์ทั้งที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงหรือเรื่องอื่นและทักษะการเป็นวิทยากรถ่ายทอดสื่อสารองค์ความรู้และ

^{๖๗} สุนทร พรหมดี, “การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัดโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ โรงเรียนบ้านโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย), ๒๕๕๓.

ประสบการณ์ และ ๓) การสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนได้แสดงศักยภาพในการวางแผนงานเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมสำคัญคือ เวทีการเรียนรู้เรื่องการปลูกผักไม้ผลและไม้ยืนต้น และการสรุปทบทวน

๓. ผลการพัฒนาด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามยุทธศาสตร์การพัฒนาข้างต้น ทำให้ศักยภาพของผู้นำชุมชนเกิดการพัฒนามากขึ้นทั้ง ๓ด้านและมีทักษะในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นหลายด้าน กล่าวคือ ๑) กล้าแสดงความคิดเห็น สามารถพูดให้ตรงประเด็นและเข้าใจง่ายจนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้หรือประสบการณ์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้น ๒) เกิดการพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรถ่ายทอดสื่อสารเพิ่มขึ้น สามารถทบทวนศักยภาพตนเอง กระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะมากขึ้น นำผลการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่นเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และมีการบูรณาการศักยภาพทั้ง ๓ด้านให้หนุนเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ชัดเจนมากขึ้น และ ๓) สามารถวางแผนการดำเนินกิจกรรมอย่างรอบครอบ เตรียมการก่อนทำกิจกรรม แบ่งบทบาทหน้าที่กันเพื่อร่วมกันรับผิดชอบดำเนินงาน ทำให้ผลงานมีคุณภาพมากขึ้น สามารถนำทักษะไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมพัฒนาอื่นในชุมชน และเกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเพื่อพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนและขยายผลไปชุมชนอื่นมากขึ้น^{๖๘}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา สามารถที่จะสรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะก้าวหน้าและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ โดยมุ่งเน้นให้คนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคมเศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและศาสนา ซึ่งเป็นค่าเปรียบเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตัวแน่นอนคือทุกคนหรือทุกประเทศอาจกำหนดมาตรฐานต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละสังคม และความต้องการในคุณภาพชีวิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลและภาวะ และต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

นิชกมล เปียอยู่ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลท่าม่วง อำเภوتاม่วง จังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัยพบว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีโรงพยาบาลท่าม่วงทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้านร่างกายในระดับกลางๆ ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้านจิตใจในระดับกลางๆ ๑ คน อยู่ในระดับไม่ดี ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมในระดับกลางๆ ๒ คน อยู่ในระดับไม่ดี ทุกคนมีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมในระดับกลางๆ กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีคุณภาพชีวิตโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับกลางๆ โดยมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับกลางๆ ทุกด้าน แต่จากพยาธิสภาพของโรคทำให้มีภูมิคุ้มกันต่ำ ติดเชื้อง่ายทำให้สภาพจิตใจมีความกังวล ดังนั้นควรใช้วิธีผ่อนคลายจากความกังวลด้วยพุทธวิธี

^{๖๘} ทองใบ สิงสัทา, “การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านรางแจ้งหมู่ ๙ ตำบลเขาหิน อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี), ๒๕๕๒.

๒. จากปัญหาและความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื้อเอชไอวีโรงพยาบาลท่าม่วง ซึ่งมีครบทั้ง ๔ ด้าน นั้น สัมพันธ์กันเป็นองค์รวมของชีวิต จึงได้นำหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวพุทธ ตามหลักการจิตภาวนา มาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีจิตใจที่สมบูรณ์ มีคุณภาพ สัมพันธภาพและสุขภาพจิตที่ดี โดยการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ภายใต้โครงการสร้างพลังความเข้มแข็งสู่ความสุข ๓ วิธีการสำคัญคือ ๑. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพตนเอง ๒) การฝึกโยคะสมาธิ และ๓) การประชุมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง

๓. จากการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจริงทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ทุกคนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น กล่าวคือ ๑) ทุกคนมีคุณภาพชีวิตโดยรวมทุกด้านดีขึ้น ๒) มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายดีขึ้น ๗ คน ๓) มีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจดีขึ้น ๗ คน ๔) มีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมดีขึ้น ๗ คน ๕) มีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ๖ คน

นอกจากนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลท่าม่วง ในครั้งนี้ยังได้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลท่าม่วงทุกฝ่ายได้เข้ามาร่วมกันเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจริงตามบทบาทหน้าที่ของตน^{๖๙}

เนตรนภา พงษ์ศรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนดัดใหม่ เทศบาลนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาคุณภาพชีวิตมีปัญหาคุณภาพชีวิตด้านกาย รองลงมาคือ ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านจิต และด้านสังคม แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้ว่าให้ทางชุมชนประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องประโยชน์ของการออกกำลังกายหาสถานที่ว่างในชุมชนมาทำเป็นลานกีฬาเพื่อออกกำลังกาย และหาอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายเพื่อให้ประชากรในชุมชนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ให้แต่ละครัวเรือนจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ของครัวเรือนในแต่ละวัน และให้ทางชุมชนตั้งธนาคารของชุมชนขึ้นมา ๑ แห่ง เพื่อที่จะรับฝากเงินของประชากรในชุมชนเพื่อที่จะสะดวกในการฝาก ถอนเงิน ไม่ต้องเสียเวลาไปฝากถึงธนาคารโดยตรง หาสถานที่ว่างในชุมชนเป็นที่พัฒนาเด็กเล็กเพื่อที่เด็กจะได้มีที่เล่นคอยดูแลเอาใจใส่ เด็กจะได้ไม่ขาดความอบอุ่น ให้ทางชุมชนนำผู้นำเป็นกลุ่มแม่บ้านมาช่วยสอนงานให้กับผู้ที่ว่างงานจะได้เป็นงาน และนำของที่ทำออกมาวางจำหน่ายเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน”^{๗๐}

ปราณี ประไพวัชรพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในตำบลอรพิมพ์ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ บริบทชุมชน พบว่า การเปลี่ยนแปลงจากของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีผลต่อคนพิการทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์และเป็นผลเสียต่อคนพิการ

^{๖๙} ณิชกมล เปียอยู่ “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื้อเอชไอวีโรงพยาบาลท่าม่วงอำเภอนาทองจังหวัดลพบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี), ๒๕๕๙.

^{๗๐} เนตรนภา พงษ์ศรี “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนดัดใหม่ เทศบาลนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์), ๒๕๕๒.

ตอนที่ ๒ บริบทคนพิการ การดูแลคนพิการมีสามระดับคือ ๑) การดูแลตนเองภายในครอบครัว ๒) การดูแลโดยอาสาสมัคร ๓) การดูแลคนพิการโดยบุคลากรของรัฐ สาเหตุความพิการพบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากอุบัติเหตุและโรคไม่ติดต่อ ผู้ดูแลคนพิการส่วนใหญ่เป็นมารดา รองลงมาคือภรรยา และบุตร พบว่าร้อยละ ๗๔.๒๔ ของคนพิการสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองคุณภาพชีวิตแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีความต้องการด้านปัจจัยสี่ เงินเบี้ยยังชีพ การประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพอนามัย

ตอนที่ ๓ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พบดังนี้ การพัฒนาระบบการดำเนินงานด้านคนพิการโดยการจัดการระบบข้อมูล การสร้างการมีส่วนร่วมและปรับระบบบริการของรัฐการเสริมพลังอำนาจให้แก่คนพิการ ครอบครัวและชุมชน โดยเริ่มจากการให้คุณค่าค้นหาความสามารถและเปลี่ยนวิธีคิดจากลบเป็นบวกร่วมกับการวางแผน ประเมินผล สะท้อนผล

ตอนที่ ๔ ผลลัพธ์ของการวิจัยประกอบด้วยรูปแบบของการเสริมพลังอำนาจในระดับบุคคลได้รูปแบบ PVAL'S Model ๔ ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑ รู้คุณค่า	add Power to Them
ขั้นที่ ๒ ค้นหาฝัน	add Vision to Action
ขั้นที่ ๓ มุ่งมั่นใจ	add Able to Disable
ขั้นที่ ๔ รักษาไว้ให้ยืนนาน	add Life to Years

มีจุดเด่นในการให้คุณค่าของบุคคลและผสมผสานกับหลักการจัดการที่สามารถนำไปใช้กับคนพิการหรือบุคคลทั่วไปได้โดยง่ายรูปแบบการเสริมพลังอำนาจในระดับชุมชนที่ประยุกต์จากทฤษฎีเสริมพลังของกิบเป็น ๕ ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑ ให้คุณค่า	Accept to Them
ขั้นที่ ๒ ร่วมค้นหา	Discovering reality
ขั้นที่ ๓ วิเคราะห์ปัญหา	Critical reflection
ขั้นที่ ๔ พิจารณาทางเลือก	Taking charge
ขั้นที่ ๕ รักษาไว้ให้ยืนนาน	Holding on

ผลลัพธ์ด้านคุณภาพชีวิต คนพิการ ในแต่ละด้านส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับปานกลาง^{๗๑}

รองรัตน์ ชนะจน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของผู้เข้าร่วมกับเชื้อเอชไอวีในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมกับเชื้อเอชไอวีในจังหวัดอุดรธานีที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกันทางด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาที่ทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ซึ่งมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายมากที่สุดคืออยากให้สุขภาพแข็งแรงและอยากให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ตามปกติ^{๗๒}

^{๗๑} ปราณี ประไพวรพันธ์ “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในตำบลอรพิมพ์ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), ๒๕๕๑.

^{๗๒} รองรัตน์ ชนะจน, “คุณภาพชีวิตของผู้เข้าร่วมกับเชื้อเอชไอวีในจังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี), ๒๕๕๑.

สาลินี วงษ์รวยติ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล พื้นที่จังหวัดยะลา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล พื้นที่จังหวัดยะลา โดยรวมอยู่ในระดับสูง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านศักดิ์ศรีของการเป็นข้าราชการ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับงาน ด้านธรรมาภิบาลในองค์กร ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร ด้านความก้าวหน้าในงาน และมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ซึ่งปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล พื้นที่จังหวัดยะลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๗๓}

ทวีวัฒน์ อ่างนิลพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ : กรณศึกษาจังหวัดทหารบกบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ จังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ จังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ทหารกองประจำการ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ จังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ จังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ พบว่า ผู้บริหารมีความเมตตาน้อย บางครั้งมีการใช้อำนาจเกินขอบเขต มีใช้อารมณ์ในการสั่งการ การดูแลทุกข์สุขของทหาร เพียงแค่นานๆ ครั้ง บางครั้งไม่เปิดโอกาสชี้แจงข้อกล่าวหาเมื่อกระทำความผิด รวมถึงขาดขวัญและกำลังใจจากผู้บังคับบัญชา การสนับสนุนให้ทหารมีความรู้ความสามารถยังไม่ทั่วถึง บางครั้งไม่ให้ความสำคัญในการกระทำความดี การปฏิบัติต่อทหารทุกคนยังไม่เท่าเทียมกัน และยังขาดการชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับอย่างถูกต้อง สำหรับข้อเสนอแนะนั้น ผู้บริหารควรมีความเมตตามากขึ้น ใช้อำนาจในขอบเขตที่กำหนด รวมถึงสั่งการด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ สนใจทุกข์สุขของทหารมากกว่านี้ เปิดโอกาสให้ชี้แจงข้อกล่าวหาทุกครั้งเมื่อกระทำความผิด ส่งเสริม และสร้างขวัญกำลังใจแก่ทหารมากขึ้น สนับสนุนให้ทหารมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึง ให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดีทุกครั้งที่มีโอกาส ผู้บังคับบัญชาควรปฏิบัติต่อทหารทุกคนด้วยความเสมอภาค และชี้แจงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ถูกต้อง ครบถ้วนอยู่เสมอ^{๗๔}

พระสมุห์ทรง สดัญโต (ทองคุ่ม) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง

^{๗๓} สาลินี วงษ์รวยติ, “คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล พื้นที่จังหวัดยะลา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา), ๒๕๕๑.

^{๗๔} ทวีวัฒน์ อ่างนิลพันธ์, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ : กรณศึกษาจังหวัดทหารบกบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า เพศ อายุ รายได้ และอาชีพ มีผลให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนด้านระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๗๕}

พระครูวิริยาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยส่วนใหญ่เป็นสามเณร คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘ มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๙ มีการศึกษาทางโลก ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๓ ด้านการศึกษาทางธรรม นักธรรมเอก คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๔ ด้านการศึกษาเปรียญธรรมเปรียญธรรม ๑-๒ /๓ คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๙ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งแยกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา กรณีศึกษาวัดตากฟ้า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก และวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน^{๗๖}

ประสงค์ สมสกุลชัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑ มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และข้าราชการครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตการทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑ ไม่แตกต่างกัน ส่วนข้าราชการครูที่มีตำแหน่ง

^{๗๕} พระสมุห์ทรง สญญโต (ทองคัม), “บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^{๗๖} พระครูวิริยาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตการทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^{๗๗}

นวิยา ลมุลสุข ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กก่อนวัยเรียน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดสระแก้ว” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองเด็กก่อนวัยเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นผู้ปกครองเด็กก่อนวัยเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง อยู่ในระดับมาก ด้านอารมณ์และจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กก่อนวัยเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางที่มีความถี่มากที่สุด คือ พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางมีการสอนที่ดีมาก เด็กมีการพัฒนาที่ดีในเรื่องการอ่านการเขียน การเจริญเติบโตและพัฒนาของเด็กเป็นไปตามวัย เด็กมีมารยาทอยู่ในระดับความถี่มากที่สุด รองลงมา คือ อยากให้เด็กมีพื้นฐาน อ่านออกเขียนได้ ก่อนจะเข้าวัยเรียนควรเพิ่มการบ้านให้เด็กมาก ๆ และให้จัดหางบประมาณมาปรับปรุงสนามเด็กเล่นให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย^{๗๘}

พระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุมะโธ)” ผลการวิจัยพบว่า หลักเศรษฐกิจในการพัฒนาตน มุ่งสอนให้รู้จักการควบคุมดูแลในการใช้จ่ายที่เกิดประโยชน์ว่าส่วนใดไว้เลี้ยงตนเองเลี้ยงครอบครัว และเป็นสาธารณะประโยชน์ แก่ส่วนรวม ทั้งยังต้องพิจารณาในการเสพ ในการบริโภค ใช้สอยทรัพย์สินเงินทองในแต่ละครั้งโดยรู้จักมีความอดทนหาทรัพย์สิน ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยหรือท้อใจ รู้จักวิธีแสวงหาทรัพย์สินโดยชอบธรรม รู้จักรักษาทรัพย์สินที่หามาได้นั้น รู้จักสันโดษ ใช้จ่ายพอดี แก่ฐานะของตนจึงจะมีความสุขเพราะการใช้จ่ายทรัพย์สิน และประกอบด้วยพลธรรม ๕ อย่าง คือ ศรัทธาพละ วิริยพละ สติพละ สมาธิพละ และปัญญาพละ เพื่อความสำเร็จในการสร้างฐานทางเศรษฐกิจตามหลักพระพุทธศาสนา^{๗๙}

ศราวุธ เสาวจิตร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวน กองพลทหารราบที่ ๔ ค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวนในกองพลทหารราบที่ ๔ และหน่วยงานทุกระดับชั้นปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานทางสายกลางคือความพอดี

^{๗๗} ประสงค์ สมสกุลชัย, “คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี), ๒๕๕๙.

^{๗๘} นวิยา ลมุลสุข, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กก่อนวัยเรียน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดสระแก้ว”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสระแก้ว), ๒๕๕๖.

^{๗๙} พระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์), “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุมะโธ)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ค่อยเป็นค่อยไป มีความพอประมาณ ไม่มากและไม่น้อยเกินไป มีการคิดถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นว่าสิ่งที่กระทำลงไปนั้นจะเกิดผลดี ผลเสีย หรือไม่อย่างไร^{๘๐}

โสภณ อินริสพงศ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของพนักงาน บริษัท เอ็น เอ็กซ์ พี เซมิ คอนดักเตอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด ที่มีต่อบทบาทของสหภาพแรงงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน” ผลการวิจัยพบว่า ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงานพบว่าพนักงานมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก พนักงานมีความคาดหวังว่าบริษัทจะมีการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรมและเหมาะสมกรณีเลิกจ้างพนักงาน เพื่อเป็นการตอบสนองขั้นพื้นฐานให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในงานและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๑}

พระครูสุจริตธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปัญญา) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งพุทธธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ความสัมพันธ์ที่พระสงฆ์กับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อเที่ยวจาริกออกแสดงสังฆธรรมคำสอนของพระศาสดาให้แก่ชาวโลกได้เรียนรู้และรับรู้สู่การปฏิบัติพระสงฆ์หน้าที่ในการศึกษาการเผยแผ่และการสงเคราะห์อีกทั้งได้มีหลายภาคส่วนเข้าร่วมดำเนินการ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนมากขึ้น^{๘๒}

วิเชียร เขียวเข้ม ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มในเครือข่ายอำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ” ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการดำเนินงานด้านการพัฒนาด้านสัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มทำให้เกิดการตื่นตัวของคนในชุมชนต่อการพิทักษ์สิทธิผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่สำคัญคือ เกิดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการเชื่อมต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์อย่างเข้าใจกับคนในชุมชน^{๘๓}

มาริษา ชุกิตติพงษ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานบริษัทผลิตภัณฑ์ยานยนต์” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับ

^{๘๐} ศราวุธ เสาวจิตร, “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวน กองพลทหารราบที่ ๔ ค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพิษณุโลก”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม), ๒๕๕๔.

^{๘๑} โสภณ อินริสพงศ์, “ความคาดหวังของพนักงาน บริษัท เอ็น เอ็กซ์ พี เซมิ คอนดักเตอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด ที่มีต่อบทบาทของสหภาพแรงงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (วิทยาลัยการบริหารและการจัดการ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง), ๒๕๕๕.

^{๘๒} พระครูสุจริตธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปัญญา), “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๘๓} วิเชียร เขียวเข้ม, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มในเครือข่ายอำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ”, **วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๖.

คุณภาพชีวิตในการทำงาน ระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และระดับอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับสูง ๒) พนักงานที่มีอายุต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกัน และอายุงานต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๓) คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และอิทธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และ ๔) คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสในการก้าวหน้าและความมั่นคงด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และเหมาะสม ละอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ความพอใจ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรได้ร้อยละ ๓๑.๙๐^{๘๔}

วิมลนันท์ จิระถาวรพัฒน์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตในการทำงานกับการสนับสนุนทางสังคมของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

๑. บุคลากรที่มีเพศ อายุการทำงาน รายได้ ประเภทบุคลากรแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ แต่บุคลากรที่มีสถานภาพสมรส และกลุ่มงานต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน

๒. บุคลากรที่มีเพศ รายได้ กลุ่มงาน ประเภทบุคลากรแตกต่างกันมีการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ แต่บุคลากรที่มีอายุการทำงานและสถานภาพสมรสต่างกันมีการสนับสนุนทางสังคมไม่แตกต่างกัน

๓. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๓.๐๘)

๔. การสนับสนุนทางสังคมของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๓.๔๘)

๕. คุณภาพชีวิตในการทำงานทั้ง ๘ ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้และค่าตอบแทน ด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านความสัมพันธ์ของผู้ร่วมงาน ด้านการบริหารของหัวหน้า ด้านเวลาการทำงานกับชีวิตส่วนตัว และด้านความภาคภูมิใจในองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนทางสังคมของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕^{๘๕}

กาญจนา บุญเพลิง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า

๑. คุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร ด้านภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

^{๘๔} มาริษา ชูกิตติพงษ์, “คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทผลิตอุปกรณ์ยานยนต์”, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๐.

^{๘๕} วิมลนันท์ จิระถาวรพัฒน์, “คุณภาพชีวิตในการทำงานกับการสนับสนุนทางสังคมของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี”, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๒.

รองลงมาเป็นด้านความมั่นคงและก้าวหน้าในงาน ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นที่ยอมรับทางสังคม ด้านความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล ด้านความสมดุลในชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ตามลำดับ

๒. ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้าน ได้แก่ ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทเพื่อปฏิบัติงานในองค์กร รองลงมาเป็นด้านความต้องการคงความเป็นสมาชิกกับองค์กร และด้านความเชื่อมั่นและยอมรับในค่านิยมและเป้าหมายองค์กร ตามลำดับ

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร โดยคุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อจำแนกตามอายุ อายุราชการ ระดับชั้นตำแหน่ง ประเภทสายงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๘๖}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต สามารถที่จะสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือการสร้างคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นสังคมเกิดการยอมรับอยู่ในชุมชนได้อย่างเท่าเทียมและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

๒.๖.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาส

ผู้ด้อยโอกาส คือ ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน หรือผู้ประสบปัญหาทางสังคม ไร้ที่พึ่ง ไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงบริการหรือสิทธิต่าง ๆ ได้และไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสไว้ดังนี้

จตุพร ไคว่คาศัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพผู้ด้อยโอกาสทางสังคม : กรณีศึกษาผู้ประกอบการอาชีพอิสระเก็บของเก่าขาย” ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาของผู้ด้อยโอกาส ผู้ประกอบการอาชีพอิสระเก็บของเก่าขายมีปัญหาทั้งในด้านการรักษาพยาบาลที่ไม่สามารถเข้าถึงเข้าระบบหลักประกันสุขภาพ และไม่ได้รับสวัสดิการสังคมตามระบบประกันสังคมที่ต้องมีการสมทบเงินเข้ากองทุน รวมทั้งไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพในด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย และหลักประกันรายได้ที่มั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ ในด้านการรักษาพยาบาล ควรมีการปรับแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยกำหนดให้มีการลงทะเบียนสำหรับผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอาชีพอิสระเก็บของเก่าขาย เพื่อรับสิทธิตามโครงการหลักประกันสุขภาพได้แม้ไม่มีที่อยู่ถาวร กับทั้งให้ใช้สิทธิเข้า

^{๘๖} กาญจนา บุญเพลิง, “คุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี), ๒๕๕๒.

รับบริการสาธารณสุขในโรงพยาบาลของรัฐโดยไม่จำเป็นต้องระบุหน่วยบริการประจำ ในด้านการประกันสังคม ควรปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยการกำหนดให้มีการขยายความคุ้มครองสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกำหนดอัตราเงินสมทบที่เหมาะสม รวมทั้งควรส่งเสริมสวัสดิภาพในด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย ปฏิบัติในการเก็บรวบรวมขยะแบบแยกประเภท การเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมในการเก็บรวบรวมขยะที่ไม่ได้ทำการคัดแยก กำหนดให้องค์กรในระดับท้องถิ่นช่วยจัดหาเครื่องมือป้องกันภัยในการทำงานให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย สำหรับในด้านหลักประกันรายได้ควรมีมาตรการในการจัดตั้งกองทุนศูนย์รับซื้อของเก่าโดยรัฐ มีการกำหนดราคากลางและกำหนดหลักเกณฑ์การจ้างงานในการคัดแยกขยะ นอกจากนี้ควร ออกกฎหมายเฉพาะ เป็นรูปของพระราชบัญญัติสวัสดิการและสวัสดิภาพของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ผู้ประกอบการอาชีพอิสระเก็บของเก่าจากขยะขาย การจัดสวัสดิการเงินกู้ยืมให้กับกลุ่มผู้เก็บของเก่าขายเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ รวมถึงการออกระเบียบโครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมกลุ่มอาชีพอิสระเก็บของเก่าจากขยะขายเพื่อให้ได้ซื้อสินค้าราคาถูกอีกด้วย^{๘๗}

ดวงกมล วิมลกิจ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ศึกษากรณีประชาชนที่อาศัยในชุมชนเคหะร่มเกล้า” ผลการวิจัยพบว่าคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสมีรายได้หลักมาจากอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้อยู่ในระดับพอติดกับรายจ่ายหรือต่ำกว่าส่วนใหญ่มีหนี้สิน สัดส่วนผู้ทำงานต่อสมาชิกในครัวเรือนต่ำสมาชิกในครัวเรือนมีอัตราการเป็นผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการและผู้ว่างงานสูง สวัสดิการที่ได้รับมากที่สุด คือ ด้านสุขภาพ ส่วนใหญ่พึงพอใจกับสวัสดิการที่ได้รับ และสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดคือการประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัย ปัญหาของการได้รับสวัสดิการที่สำคัญ คือ เงื่อนไขการจัดบริการไม่เอื้อต่อการได้รับบริการ การไม่มีทะเบียนบ้านและไม่ทราบข้อมูลข่าวสารการให้บริการรูปแบบการจัดสวัสดิการ ส่วนใหญ่ดำเนินงานและใช้งบประมาณภาครัฐ โดยสวัสดิการชุมชนที่ใช้งบประมาณภาครัฐมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการสังคมยังไม่สามารถครอบคลุมกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้อย่างทั่วถึง ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ได้รับสวัสดิการ คือ การมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดสวัสดิการสังคมการประชาสัมพันธ์รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ปัญหาในการจัดสวัสดิการ คือ วิธีการปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพหรือเกิดการทำลายฐานชุมชน และวัฒนธรรมชุมชนไม่เอื้อต่อการจัดสวัสดิการ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ ภาครัฐควรจัดลำดับความสำคัญของสวัสดิการและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยยึดฐานชุมชนเดิม การแก้ไขปัญญาสิทธิสนับสนุนบทบาทองค์กรพัฒนาเอกชน เสริมสร้างธรรมาภิบาลในหน่วยจัดสวัสดิการ ตลอดจนสร้างวินัยและปรับพฤติกรรมผู้รับบริการ^{๘๘}

^{๘๗} จตุพร โค้วคาศัย, “มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพผู้ด้อยโอกาสทางสังคม : กรณีศึกษาผู้ประกอบการอาชีพอิสระเก็บของเก่าขาย”, *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), ๒๕๕๔.

^{๘๘} ดวงกมล วิมลกิจ, “การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส (ศึกษากรณีประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเคหะร่มเกล้า)”, *วิทยานิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต*, (วิทยาลัยสหวิทยาการ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๗.

อภาวดี พรหมจอม ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท ดำรงตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗ ดำรงตำแหน่งอยู่ในระหว่าง ๓ - ๔ ปี มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมด้านสวัสดิการสังคม ร้อยละ ๒๖.๕ และเป็นสมาชิกอาสาสมัครร้อยละ ๒๑.๓ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและงาน ด้านสวัสดิการสังคมและสงเคราะห์ ระดับปานกลาง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๖๐.๒๘ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งปลัด อบต. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจสูงสุด ในด้าน บทบาทการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตในตำบลโดยประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนมากที่สุด ส่วนปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ให้ความสำคัญในเรื่องการขาดวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงพอ รองลงมาคือปัญหางบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการจัดบริหารด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญต่อการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้น มีการจัดสวัสดิการสังคมในหลายรูปแบบทั้งในลักษณะให้บริการทางตรง และทางอ้อมขึ้นอยู่กับงบประมาณและความเป็นอิสระขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการกำหนดรูปแบบของการให้บริการ ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรให้งบประมาณและการสนับสนุนให้ องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถดำเนินการจัดสวัสดิการ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส มากขึ้น โดยจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านงานสวัสดิการสังคม ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามกำหนดระยะเวลา เห็นควรให้มีการอบรมสัมมนาหรือเสวนาระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด กับองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะผู้ถือกฎหมายด้านสวัสดิการสังคม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน และกระตุ้นให้ องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดสวัสดิการครอบคลุมทุกบุคคลกลุ่มเป้าหมาย หรือมีรูปแบบการจัดสวัสดิการให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น รวมถึงการปรับโครงสร้างภายในองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีบุคลากรซึ่งเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคม เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาชุมชนฯ เข้าร่วมทำงานองค์การบริหารส่วนตำบล แนวทางในการแก้ไขปัญหา ให้องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน ในลักษณะพหุภาคี คือ รัฐ เอกชน ประชาชน ภาควิชาการท้องถิ่น ทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนางานคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดความยั่งยืน และการกระจายอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย^{๘๙}

กรณ์ สว่างสุขสกา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ด้อยโอกาส กรณีศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร มีระดับความคิดเห็นการนำแผนกลยุทธ์มาใช้ในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก การพัฒนาครูให้มีความรู้ใน

^{๘๙} อภาวดี พรหมจอม, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมสุขภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส (ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนม)” , วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (วิทยาลัยสหวิทยาการ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๗.

การจัดทำแผนกลยุทธ์เป็นสิ่งจำเป็น ผลจากการพัฒนาครูโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ครูมีความรู้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ หลังการประชุมอยู่ในระดับมาก เมื่อครูนำพื้นฐานความรู้ไปปฏิบัติจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูสามารถวิเคราะห์จัดทำแผนกลยุทธ์ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด โครงการ ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิต ผู้ด้อยโอกาสได้ จากการจัดทำแผนกลยุทธ์มี ๗ กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดอยู่ในกลุ่มสภาพปัญหา (Question Marks) ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จัดอยู่ในกลุ่มดาวรุ่ง (Stars) กระบวนการในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ด้อยโอกาส การดำเนินกลยุทธ์ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้สำเร็จได้ ต้องใช้การมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผล ส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง และการติดตามประเมินผลการนำกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ด้อยโอกาส ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำโครงการพัฒนานักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์โดยการสอนซ่อมเสริม โดยประเมินตามตัวชี้วัดในแต่ละด้าน ปรากฏว่าบรรลุดัชนีประสิทธิผลของโครงการตามตัวชี้วัดทุกข้อ และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน^{๙๐}

วีรณัฐ วรพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการจัดสวัสดิการและคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงานแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ศึกษากรณีอาชีพมอเตอรืไซค์รับจ้าง” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพมอเตอรืไซค์รับจ้าง เป็นกลุ่มอาชีพที่มีปัญหาในด้านสวัสดิการสังคม คือ มีปัญหาด้านการไม่ได้รับสวัสดิการด้านการประกันสังคม การไม่มีหลักประกันรายได้ และหลักประกันการมีงานทำ รวมทั้งการไม่ได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานโดยรัฐ ทั้งในด้านการรักษาพยาบาลที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพ และสวัสดิการด้านการคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงาน และปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเฉพาะให้ความคุ้มครองแรงงานกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับความเท่าเทียมกันในสังคม ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ ด้านการประกันสังคม ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.๒๕๓๓ โดยกำหนดให้มีการขยายความคุ้มครองไปยังกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอาชีพมอเตอรืไซค์รับจ้าง กำหนดเงินอัตราสมทบกรณีพิเศษ และขยายเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนเป็น ๗ กรณี ในด้านการประกันรายได้ และหลักประกันการมีงานทำ ควรมีการช่วยเหลือผู้ประกอบอาชีพมอเตอรืไซค์รับจ้าง ในรูปของการจัดตั้งกองทุนมอเตอรืไซค์รับจ้างโดยรัฐ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ ระเบียบ วินมอเตอรืไซค์รับจ้าง ให้ถูกต้องตามกฎหมาย มีการกำหนดราคากลางที่เป็นธรรม และควรมีการออกระเบียบโครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม กลุ่มอาชีพมอเตอรืไซค์รับจ้างให้มีสิทธิได้ซื้อสินค้าราคาถูก เป็นการช่วยเหลือในการยังชีพโดยตรง ในด้านการส่งเสริมสวัสดิภาพความปลอดภัยในการทำงานควรขยายเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ว่าด้วยเรื่องบทลงโทษสำหรับผู้ปล่อยมลพิษทางอากาศ ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น ต้องรับผิดชอบและกำหนดให้

^{๙๐} กรณ์ สล้างสุขสากว, “กลยุทธ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ด้อยโอกาส (กรณีศึกษาโรงเรียนศึกษางานสหกรณ์สงเคราะห์สกลนคร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร)”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร), ๒๕๕๒.

ทางราชการช่วยจัดหาอุปกรณ์ป้องกันในการทำงาน เช่น ผ้าปิดจมูก ถุงมือ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ควรออกกฎหมายเฉพาะ เป็นพระราชบัญญัติสวัสดิการของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ผู้ประกอบการอาชีพมอเตอร์ไซค์รับจ้าง และกำหนดให้มีสหกรณ์ผู้ประกอบการมอเตอร์ไซค์รับจ้างเพื่อช่วยเหลือสมาชิกเป็นการประกันรายได้อีกทางหนึ่งด้วย^{๙๑}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาส สามารถที่จะสรุปได้ว่า ผู้ด้อยโอกาสเป็นบุคคลที่รัฐควรให้ความสนใจและให้การช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสไม่ว่าจะทางสังคมความเป็นอยู่ รายได้ อาชีพ หรือสิ่งอื่นใด ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อเป็นการให้โอกาสอันพึงมีพึงได้แก่ผู้ด้อยโอกาสเหล่านั้น ซึ่งความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์นั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในสิ่งที่ดี เพื่อให้คุณภาพชีวิตของตนเองได้รับการยกระดับหรือได้รับโอกาสทางสังคม ซึ่งรัฐเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดสวัสดิการหรือการบริการขั้นพื้นฐาน ที่ทุกคนในประเทศควรได้รับการบริการนั้นๆ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักเพื่อใช้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๕ ดังต่อไปนี้

^{๙๑} วีรณัฐ วรพันธ์, “มาตรการทางกฎหมายในการจัดสวัสดิการและคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงานแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม (ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ประกอบการอาชีพมอเตอร์ไซค์รับจ้าง)”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), ๒๕๕๖.

ตารางที่ ๒.๑๕ สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย/ หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑.	นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เศรษฐวัฒน์ โชควรกุล (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์)	๒๕๕๔	คุณภาพ/ ปริมาณ	ภาวะผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ให้นโยบายประสบความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสูงขึ้นทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจและรายได้
๒.	รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย	แสงระวี แก้วเมืองฝาง (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)	๒๕๕๒	คุณภาพ/ ปริมาณ	การเกษตรมีบทบาทและความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชากร และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในหลายๆ ด้าน เช่น ครอบครั้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม เป็นต้น
๓.	การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนและชุมชนตำบลแม่ป่าน อำเภอลอง จังหวัดแพร่	แสงเดือน เนื่องพีช (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์)	๒๕๕๐	คุณภาพ	เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออาทร ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกให้นักเรียนรักชุมชน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะก่อให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สมานฉันท์และยั่งยืน
๔.	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการประหยัดโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนช่วงชั้นที่	สุนทร พรหมดี (มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย)	๒๕๕๓	คุณภาพ	นักเรียนใช้เงินหมดในแต่ละวันโดยไม่มีเหลือฝากออมทรัพย์ บางส่วนไม่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่เอาใจใส่ต่อภาระงานของครอบครัวและการบ้าน แนวทางการพัฒนาคือปลูกฝังแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยบูรณาการอยู่ในรูปของ

	๒ โรงเรียนบ้านโคกงาม อำเภอ ด่านซ้าย จังหวัดเลย				กิจกรรมต่างๆเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความ เป็นอยู่แบบพอเพียง โดยใช้กลยุทธ์๓กลยุทธ์ได้แก่กลยุทธ์ ป้องกันกลยุทธ์แก้ไขและกลยุทธ์สนับสนุน
๕.	การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ พอเพียง บ้านรางแวง หมู่ ๙ ตำบลเขาดิน อำเภอดงหลวง บวช จังหวัดสุพรรณบุรี	ทองใบ สิงห์สีทา (มหาวิทยาลัยราช ภัฏเทพสตรี)	๒๕๕๒	ปริมาณ/ คุณภาพ	ผู้นำชุมชนมีศักยภาพด้านความรู้และเจตคติในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก แต่มีศักยภาพด้านทักษะการ ปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยเกือบทุกด้าน และจากการใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาก็ทำให้ศักยภาพของ ผู้นำชุมชนเกิดการพัฒนามากขึ้น
๖.	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาล ท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัด ลพบุรี	ณิชกมล เปี้ยอยู่ (มหาวิทยาลัยราช ภัฏเทพสตรี)	๒๕๔๙	ปริมาณ/ คุณภาพ	ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยรวมทุกด้านอยู่ใน ระดับกลางทุกด้าน แต่จากพยาธิสภาพของโรคทำให้มีภูมิ ต้านทานต่ำ ติดเชื้อง่ายทำให้สภาพจิตใจมีความกังวล ดังนั้นควร ใช้วิธีผ่อนคลายจากความกังวลด้วยพุทธวิธี
๗.	แนวทางการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็น พื้นฐานของชุมชนตติใหม่ เทศบาลนครนครสวรรค์	เนตรนภา พงษ์ศรี (มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครสวรรค์)	๒๕๕๒	คุณภาพ/ ปริมาณ	ประชาชนมีปัญหาคุณภาพชีวิตด้านกาย รongลงมา คือ ปัญหา คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านจิต และด้านสังคม ซึ่งมีแนว ทางแก้ไขคือ สร้างการมีส่วนร่วมภายในครอบครัวและชุมชนใน ทุกๆ ด้าน ทั้ง การสร้างรายได้ การสร้างสุขภาวะอนามัย การ จัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น
๘.	รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการในตำบลอรพิมพ์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัด นครราชสีมา	ปราณี ประไพวัชรพันธ์ (มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครราชสีมา)	๒๕๕๑	คุณภาพ/ ปริมาณ	การเปลี่ยนแปลงจากของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีผลต่อคน พิการทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์และเป็นผลเสียต่อคนพิการ ซึ่งมี รูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือ การเสริมพลังอำนาจให้แก่ คนพิการในการค้นหาความสามารถของตนเอง และผลลัพธ์ใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

๙.	คุณภาพชีวิตของผู้อยู่ร่วมกับเชื้อเอชไอวีในจังหวัดอุตรดิตถ์	รองรัตน์ ชนะจน (มหาวิทยาลัยราช ภัฏอุตรดิตถ์)	๒๕๕๑	ปริมาณ	ผู้อยู่ร่วมกับเชื้อเอชไอวี มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ซึ่งมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายมากที่สุด คืออยากให้สุขภาพแข็งแรงและอยากให้อาจสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ตามปกติ
๑๐.	คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่จังหวัดยะลา	สาลิณี วงศ์รวยดี (มหาวิทยาลัยราช ภัฏยะลา)	๒๕๕๑	ปริมาณ	ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล พื้นที่จังหวัดยะลา โดยรวมอยู่ในระดับสูง ๕ ด้าน เช่น ด้านศักดิ์ศรีของการเป็นข้าราชการ ด้านความก้าวหน้าในงาน และมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม
๑๑.	“การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ : กรณศึกษาจังหวัดทหารบกบุรีรัมย์”	ทวีวัฒน์ อ่าณิลพันธ์ (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๓	ปริมาณ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ จังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน
๑๒.	“บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม”	พระสมุห์ทรง สณญโต (ทองคัม) (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๓๓	ปริมาณ	ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ รายได้ และอาชีพ มีผลให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๑๓.	“การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”	พระครูวีรญาณสุนทร (จรินทร์ ออบคำ) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๓	ปริมาณ	ผลการวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน
๑๔.	“คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑”	ประสงค์ สมสกุลชัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี)	๒๕๕๔	ปริมาณ	ข้าราชการครู มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และข้าราชการครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑
๑๕.	“ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กก่อนวัยเรียน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่”	นวิยา ลมุลสุข (มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต)	๒๕๕๖	ปริมาณ	ผู้ปกครอง มีความคิดเห็นอยู่โดยภาพรวมในระดับมาก ด้านอารมณ์และจิตใจ มีความเฉลี่ยมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครอง ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน
๑๖.	“พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุเมธ)”	พระมหาสมชาย สิริจินโท (ห่านนท์) (มหาวิทยาลัยมหา	๒๕๕๗	คุณภาพ	หลักเศรษฐกิจในการพัฒนาตน มุ่งสอนให้รู้จักการควบคุมดูแลในการใช้จ่ายที่เกิดประโยชน์ว่าส่วนใดไว้เลี้ยงตนเอง เลี้ยงครอบครัว และเป็นสาธารณะประโยชน์และเพื่อความสำเร็จในการสร้างฐานทางเศรษฐกิจตามหลักพระพุทธศาสนา

		จุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย)			
๑๗.	“รูปแบบการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการในตำบลอรพิมพ์ อำเภอศรีบุรี จังหวัด นครราชสีมา”	ปราณี ประไพวัชร พันธ์ “มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครราชสีมา”	๒๕๕๑	ปริมาณ	ด้านสุขภาพมีความต้องการด้านการจัดสวัสดิการจาก หลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมและมีการจัดการรับส่งสำหรับ คนพิการที่ลำบากและต้องไปรับบริการในระดับอำเภอ
๑๘.	“แนวทางการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของนายทหารชั้นประทวน กองพลทหารราบที่ ๔ ค่าย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพิษณุโลก”	ศราวุธ เสาวจิตร “มหาวิทยาลัยราช ภัฏพิบูลสงคราม”	๒๕๕๔	ปริมาณ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวนในกองพล ทหารราบที่ ๔ และหน่วยงานทุกระดับชั้นปฏิบัติตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานทางสายกลางคือความพอดี มีการ คิดถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นว่าสิ่งที่กระทำลงไปนั้นจะเกิดผลดี ผลเสีย หรือไม่อย่างไร
๑๙.	“ความคาดหวังของพนักงาน บริษัท เอ็น เอ็กซ์ พี เซมิ คอน ดักเตอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด ที่มี ต่อบทบาทของสหภาพแรงงาน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการ ทำงาน”	โสภณ อินริสพงศ์ “สถาบัน เทคโนโลยีพระ จอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง”	๒๕๕๕	ปริมาณ	ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงานพบว่าพนักงาน มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก และมีความคาดหวังว่าบริษัทจะ มีการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรมและเหมาะสมกรณีเลิกจ้าง พนักงาน เพื่อเป็นการตอบสนองขั้นพื้นฐานให้พนักงานเกิดความ พึงพอใจในงานและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
๒๐.	“บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่”	พระครูสุจินธรรม นิวิฐ (สมจิตร อธิปัญญา) (มหาวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	การจัดสภาพแวดล้อมบ้านเรือนให้สะอาดเพื่อสุขอนามัยที่ดี การ ปรับปรุงชุมชนให้มีความสะอาดและมีความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน

		มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย)			
๒๑.	“แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนตึกใหม่เทศบาลนครสวรรค์”	เนตรนภา พงษ์ศรี (มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครสวรรค์)	๒๕๕๒	ปริมาณ	ปัญหาคุณภาพชีวิตมีปัญหาค่าคุณภาพชีวิตด้านกาย รองลงมาคือ ปัญหาค่าคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านจิต และด้านสังคม และ ความอบอุ่นในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ
๒๒.	“การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์โดย การมีส่วนร่วมของกลุ่มใน เครือข่ายอำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ”	วิเชียร เขียวเข้ม (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	๒๕๕๖	ปริมาณ	ผลจากการดำเนินงานด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการตื่นตัวของคนในชุมชนต่อการ พิทักษ์สิทธิ์ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ที่สำคัญคือ เกิดการ มีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการเชื่อมต่อการสร้างความรู้ความ เข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์อย่าง เข้าใจกับคนในชุมชน
๒๓.	คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพัน ต่อองค์กร ของพนักงาน บริษัทผลิตอุปกรณ์ยานยนต์	มาริษา ชูกิตติพงษ์ (มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์)	๒๕๕๐	ปริมาณ/ คุณภาพ	ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ระดับความผูกพันต่อ องค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และระดับอิทธิบาท ๔ อยู่ใน ระดับสูงและคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสในการ ก้าวหน้าและความมั่นคง ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และ เหมาะสม อิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ความพอใจ สามารถร่วมกัน พยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรได้ร้อยละ ๓๑.๙๐
๒๔.	คุณภาพชีวิตในการทำงานกับ การสนับสนุนทางสังคมของ บุคลากรมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	วิมลนันท์ จิระถาวรพัฒน์ (มหาวิทยาลัย รามคำแหง)	๒๕๕๒	ปริมาณ/ คุณภาพ	คุณภาพชีวิตในการทำงานทั้ง ๘ ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การสนับสนุนทางสังคมของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕

๒๕.	คุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร	กาญจนา บุญเพลิง (มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี)	๒๕๕๒	ปริมาณ/คุณภาพ	คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร ด้านภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก
๒๖.	ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขต อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จันทโน) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ	การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ซึ่งมีปัญหา คือ พระสงฆ์ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในหลายๆ ด้าน ดังนั้น พระสงฆ์ต้องแสดงศักยภาพในฐานะผู้นำชุมชนเข้าไปมีบทบาทและสงเคราะห์ประชาชนจนเป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป
๒๗.	ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบำบัดน้ำเสียในเขตเทศบาลตำบลแสนสุขจังหวัดชลบุรี	วรสันต์ คุ่มญาติ (มหาวิทยาลัยบูรพา)	๒๕๔๑	ปริมาณ	ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของคณะเทศมนตรีเทศบาลตำบลแสนสุขและประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับหลักการผู้ใดทำให้น้ำเสียมากต้องจ่ายเงินมาก ผู้ใดทำน้ำเสียน้อยต้องจ่ายเงินน้อย
๒๘.	ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการน้ำเสียของเทศบาลตำบลพานทอง อำเภopanทอง จังหวัดชลบุรี	ฐิตินันท์ เสริมชีพ (มหาวิทยาลัยบูรพา)	๒๕๕๕	ปริมาณ	ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาน้ำเสียเกิดมาจกบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมากที่สุดและส่วนใหญ่คิดว่าประชาชนมีส่วนทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียมากที่สุด และส่วนใหญ่คิดว่าจัดการปัญหาน้ำเสียในเทศบาลตำบลพานทองเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของประชาชนทุกคน
๒๙.	ความคิดเห็นของประชาชนตำบลคลองด่านอำเภอบางบ่อต่อการแก้ไขปัญหา น้ำเสียและ	จรัญ สำราญสุข (มหาวิทยาลัย)	๒๕๔๖	ปริมาณ	โรงงานอุตสาหกรรมเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียมากที่สุด และผู้ที่สมควรรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา น้ำเสียคือ เจ้าของสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม โดยใช้ทั้งมาตรการทางด้าน

	การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ของจังหวัดสมุทรปราการ: ศึกษากรณีประชาชนตำบล คลองด่านอำเภอบางบ่อจังหวัด สมุทรปราการ	บุรพา)			กฎหมายและการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้
๓๐.	ความคิดเห็นของพนักงานส่วน ตำบลต่อการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลตาม หลักสัณคหัตถ์ ๔ กรณีสึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัตแม่ ฮ่องสอน	ธิตารัตน์ ศิละวรรณโณ (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็น ต่อการบริหารงานตามหลักสัณคหัตถ์ ๔ ในด้านทาน ด้านปยวา จา ดานอรรถจริยา และ ดานสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกด้าน
๓๑.	มาตรการทางกฎหมายในการ ส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิ ภาพผู้ด้อยโอกาสทางสังคม : กรณีศึกษาผู้ประกอบการอาชีพ อิสระเก็บของเก่าขาย	จตุพร ไคว์คาศัย (มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต)	๒๕๔๙	คุณภาพ	ผู้ประกอบการอาชีพอิสระเก็บของเก่าขายมีปัญหาในด้านการ รักษาพยาบาล และไม่ได้รับสวัสดิการสังคมตามระบบ ประกันสังคม การแก้ไขปัญหา ควรมีการปรับแก้ไขกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง
๓๒.	การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับ คนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ศึกษากรณีประชาชนที่อาศัยใน ชุมชนเคหะร่มเกล้า	ดวงกมล วิมลกิจ (มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์)	๒๕๔๗	คุณภาพ	คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสมีรายได้หลักมาจากอาชีพรับจ้าง ทั่วไปและส่วนใหญ่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่พึ่งพากับสวัสดิการที่ ได้รับ และสวัสดิการที่ต้องการมากที่สุดคือการประกอบอาชีพ และที่อยู่อาศัย ภาครัฐควรจัดลำดับความสำคัญของสวัสดิการและ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยยึดฐานชุมชนเดิม

๓๓.	บทบาทขององค์การบริหาร ส่วนตำบลกับงานส่งเสริม คุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ศึกษาเฉพาะ กรณีอำเภอเมืองนครพนม	อาภาวดี พรหมจอม (มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์)	๒๕๔๗	ปริมาณ/ คุณภาพ	กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย และงาน ด้านสวัสดิการสังคมและสงเคราะห์ ระดับปานกลาง การจัดสวัสดิการสังคมขึ้นอยู่กับงบประมาณและความเป็นอิสระ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งควรให้งบประมาณและการ สนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถดำเนินการจัด สวัสดิการมากขึ้น
๓๔.	กลยุทธ์ในการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ด้อยโอกาส กรณีศึกษาโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์สกลนคร อำเภอ พรรณานิคม จังหวัดสกลนคร	กรณ์ ส้างสุขสภาวะ (มหาวิทยาลัยราช ภัฏสกลนคร)	๒๕๕๒	ปริมาณ/ คุณภาพ	ผู้บริหารและครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร มีระดับ ความคิดเห็นการนำแผนกลยุทธ์มาใช้ในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และครูมีความรู้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ หลังการประชุมอยู่ใน ระดับมาก กระบวนการในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การ ดำเนินกลยุทธ์ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้สำเร็จได้ ต้องใช้การมี ส่วนร่วมของครูในแต่ละในกลุ่มสาระการเรียนรู้
๓๕.	มาตรการทางกฎหมายในการ จัดสวัสดิการและคุ้มครองความ ปลอดภัยในการทำงานแก่ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ศึกษา กรณีอาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้าง	วีรณัฐ วรพันธ์ (มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต)	๒๕๔๖	คุณภาพ	ผู้ประกอบการอาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้างมีปัญหาด้านการไม่ได้รับ สวัสดิการด้านการประกันสังคม การไม่มีหลักประกันรายได้ และ หลักประกันการมีงานทำ ควรมีการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.๒๕๓๓ โดยกำหนดให้มีการ ขยายความคุ้มครองไปยังกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอาชีพมอเตอร์ไซด์ รับจ้าง

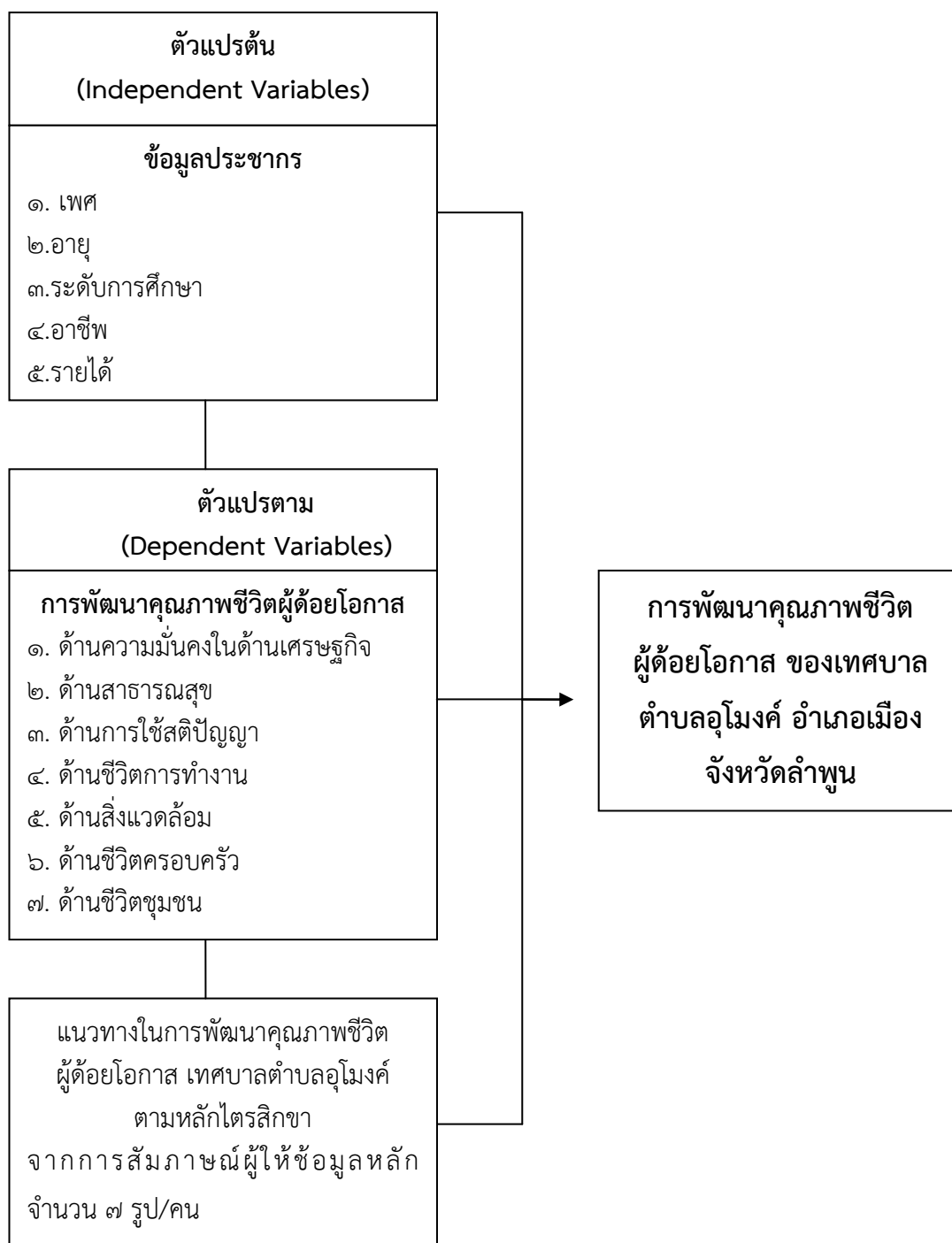
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้กำหนดมาจากตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ๗ ด้าน คือ ๑) ด้านความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ๒) ด้านสาธารณสุข ๓) ด้านการใช้สทิปัญญา ๔) ด้านชีวิตการทำงาน ๕) ด้านสิ่งแวดล้อม ๖) ด้านชีวิตครอบครัว ๗) ด้านชีวิตชุมชน

นอกจากนั้นผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ตามหลักไตรสิกขา โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) จำนวน ๗ รูป/คน ดังแสดงในกรอบแนวคิด

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย